ESIMESE ASTME KOHTU OTSUS (teine koda)

12. detsember 2007 *

Liidetud kohtuasjades T-101/05 ja T-111/05,

BASF AG, asukoht Ludwigshafen (Saksamaa), esindajad: *barrister* N. Levy, *solicitor* J. Temple-Lang ja advokaat C. Feddersen,

hageja kohtuasjas T-101/05,

UCB SA, asukoht Brüssel (Belgia), esindajad: advokaadid J. Bourgeois, J.-F. Bellis ja M. Favart,

hageja kohtuasjas T-111/05,

versus

Euroopa Ühenduste Komisjon, esindajad kohtuasjas T-101/05: A. Whelan ja F. Amato, ja kohtuasjas T-111/05: O. Beynet ja F. Amato, hiljem X. Lewis ja F. Amato,

kostja,

* Kohtumenetluse keeled: inglise ja prantsuse.

mille esemeks on nõue komisjoni 9. detsembri 2004. aasta otsusega 2005/566/EÜ EÜ artiklis 81 ja EMP lepingu artiklis 53 sätestatud menetluse kohta (juhtum COMP/E-2/37.533 – Koliinkloriid) (kokkuvõte avaldatud ELT 2005, L 190, lk 22) hagejatele määratud trahvid tühistada või neid vähendada,

EUROOPA ÜHENDUSTE
ESIMESE ASTME KOHUS (teine koda),

koosseisus: A.W. H. Meij koja esimehe ülesannetes, kohtunikud N. J. Forwood ja S. Papasavvas,

kohtusekretär: ametnik C. Kantza,

arvestades kirjalikus menetluses ja 13. veebruari 2007. aasta kohtuistungil esitatut,

on teinud järgmise

otsuse

Vaidluse taust ja vaidlustatud otsus

1 9. detsembri 2004. aasta otsuses 2005/566/EÜ EÜ artiklis 81 ja EMP lepingu artiklis 53 sätestatud menetluse kohta (juhtum COMP/E-2/37.533 – Koliinkloriid) (kokkuvõte avaldatud ELT 2005, L 190, lk 22; edaspidi „otsus") leidis komisjon, et mitmed ettevõtjad on rikkunud EÜ artikli 81 lõiget 1 ja Euroopa Majanduspiirkonna

(EMP) lepingu artiklit 53, osaledes kokkulepetes ja kooskõlastatud tegevuses, mis puudutavad hindade kindlaksmääramist, turgude jagamist ja kooskõlastatud tegevust konkurentide kahjuks koliinkloriidisektoris EMP-s (otsuse artikkel 1).

2 Asjaomase toote osas täpsustab komisjon, et koliinkloriid kuulub vesilahustuvate vitamiinide rühma B-kompleksi (vitamiin B4). Seda kasutatakse peamiselt söödatööstuses (linnu- ja seakasvatuses) söödalisandina. Seda turustatakse kas 70% vesilahusena või pihustatuna kuivale kandvale teraviljale või ränikivile nii, et koliinkloriidi sisaldus on 50–60%. See osa koliinkloriidist, mida loomade söödalisandina ei kasutata, rafineeritakse, et saada kõrgema puhtusastmega (ravimi kvaliteet) toodet. Lisaks tootjatele puudutab koliinkloriidi turg ühelt poolt töötlejaid, kes ostavad kas tootja või iseenda arvel tootjalt kauba vedelal kujul ja töötlevad selle kandjal koliinkloriidiks, ning teiselt poolt turustajaid.

3 Nagu nähtub otsuse 3. põhjendusest, algatas komisjon pärast trahvide määramata jätmise või vähendamise taotluse saamist USA tarnijalt Bioproducts 1999. aasta aprillis ülemaailmses koliinkloriidisektoris uurimise. Uurimine hõlmas ajavahemikku 1992. aastast kuni 1998. aasta lõpuni. Otsuse 45. põhjenduses märgib komisjon, et Kanada tootja Chinook võttis kõnealuse kartellikokkuleppe asjus temaga ühendust juba 25. novembril ning 3. ja 16. detsembril 1998, kuid et tol ajal ta uurimist ei algatanud.

4 Vastavalt otsuse 64. põhjendusele sõlmiti kartellikokkulepe EMP osas kahel erineval, kuid otseselt seotud tasandil: ülemaailmsel tasandil ja Euroopa tasandil. Tootjad Bioproducts (Ühendriigid), Chinook (Kanada), Chinook Group Limited (Kanada), DuCoa (Ühendriigid), viis Akzo Nobel (Madalmaad) kontserni kuuluvat äriühingut

ja hagejad osalesid (otseselt või kaudselt) konkurentsivastases tegevuses ülemaailmsel tasandil 1992. aasta juunist kuni 1994. aasta aprillini. Sisuliselt oli selle tegevuse eesmärk tõsta hindu ülemaailmsel tasandil, eelkõige EMP-s, ja kontrollida töötlejaid, eelkõige EMP-s, selleks et viimatimainitud ei seaks kokkulepitud hinnatõuse ohtu, ning eemaldada Põhja-Ameerika tootjad Euroopa turult vastukaaluks Euroopa tootjate eemaldamisele Põhja-Ameerika turult. Komisjon nimetab üheksat ülemaailmset kartellikoosolekut, mis toimusid 1992. aasta juunist (Méxicos Mehhikos) kuni 1994. aasta aprillini (Johor Bahrus Malaisias). Kõige olulisem koosolek toimus 1992. aasta novembris Ludwigshafenis (Saksamaa).

5 Koosolekutel, kus loodi 1994. aasta märtsist kuni 1998. aasta oktoobrini kestnud Euroopa tasandi kartell, osalesid vaid Euroopa tootjad (BASF AG, UCB SA ja viis Akzo Nobeli kontserni äriühingut). Komisjon nimetab viiteteist sellega seonduvat koosolekut 1994. aasta märtsist (Schotenis Belgias) kuni 1998. aasta oktoobrini (Brüsselis Belgias või Aachenis Saksamaal). Otsuse 65. põhjenduse kohaselt järgiti nende koosolekutega ülemaailmset kokkulepet. Nende eesmärk oli hindade korrapärane tõstmine kogu EMP-s, millega kaasnes turgude jagamine ja individuaalsete klientide määramine, ning Euroopa töötlejate kontrollimine selleks, et tagada kõrge hinnatase.

6 Komisjoni hinnangul kuulusid kõik EMP-d puudutavad ülemaailmsed ja Euroopa tasandi lepped üldisesse skeemi, millega määrati kindlaks kartelli osapoolte tegevussuunad ja piirati nende individuaalset äritegevust selleks, et taotleda ühtainsat konkurentsivastast majanduslikku eesmärki, nimelt moonutada tavapäraseid konkurentsitingimusi EMP-s. Seega tuleb komisjoni hinnangul ülemaailmsel ja Euroopa tasandil sõlmitud leppeid käsitleda EMP-d puudutava ühe ja vältava keerulise rikkumisena, milles Põhja-Ameerika tootjad osalesid teatava kindla aja jooksul ja Euroopa tootjad kogu asjaomasel perioodil.

7 Otsuse adressaatide osas täpsustab komisjon selle 166. põhjenduses, et rikkumise eest peavad vastutama viis Akzo Nobeli kontserni äriühingut (edaspidi üheskoos „Akzo Nobel"), BASF, Bioproducts, Chinook, DuCoa ja UCB. Hispaania turul 50% suuruse turuosaga Hispaania ettevõtja Ertisa seevastu otsuse adressaatide hulka ei kuulu, kuna komisjon leidis otsuse 178. põhjenduses, et tõendid on üldiselt ebapiisavad, et teda väidetavate faktide osas vastutavaks pidada.

8 Otsuse artiklis 3 kohustas komisjon adressaadiks olevaid ettevõtjaid otsuse artiklis 1 nimetatud rikkumised viivitamata lõpetama niivõrd, kuivõrd nad ei olnud seda juba teinud, ja hoiduma rikkumisena tuvastatud tegevuse või käitumise kordamisest ja igasugusest tegevusest või käitumisest, millel on sama või sarnane eesmärk või mõju.

9 Trahvide määramise osas märkis komisjon, et Põhja-Ameerika tootjad (Biorproducts, Chinook ja DuCoa) lõpetasid rikkumises osalemise hiljemalt 20. aprillil 1994 pärast Johor Bahru koosolekut (vt eespool punkt 4). Vastavalt otsuse 165. põhjendusele ei olnud komisjonil tõendeid, mis kinnitaks muude koosolekute toimumist või omavahelist suhtlemist, millest Põhja-Ameerika tootjad oleksid osa võtnud ja mille kaudu nad oleksid EMP-s kohaldatavaid hindu kindlaks määranud või esialgset Euroopasse mitte eksportimise kohustust kinnitanud. Kuna seoses selle rikkumisega tegi komisjon esimese toimingu 26. mail 1999 ehk rohkem kui viis aastat pärast seda, kui Põhja-Ameerika tootjad olid oma osalemise selles rikkumises lõpetanud, ei määranud komisjon neile vastavalt nõukogu 26. novembri 1974. aasta määruse (EMÜ) nr 2988/74 Euroopa Majandusühenduse transpordi- ja konkurentsieeskirjades ettenähtud menetluste ja sundtäitmise rakendamise aegumistähtaegade kohta (EÜT L 319, lk 1; ELT eriväljaanne 07/01, lk 61) artiklile 1 ja nõukogu 16. detsembri 2002. aasta määruse (EÜ) nr 1/2003 [EÜ] artiklites 81 ja 82 sätestatud konkurentsieeskirjade rakendamise kohta (EÜT 2003, L 1, lk 1; ELT eriväljaanne 08/02, lk 205) artiklile 25 mingeid trahve.

10 Kuna aga Euroopa tootjate osalemine rikkumises kestis 30. septembrini 1998, määras komisjon neile trahvid kogusummas 66,34 miljonit eurot.

11 Trahvide summa määras komisjon vastavalt suunistele määruse nr 17 artikli 15 lõike 2 ja ESTÜ asutamislepingu artikli 65 lõike 5 kohaselt määratavate trahvide arvutamise meetodi kohta (EÜT 1998, C 9, lk 3; ELT eriväljaanne 08/01, lk 171; edaspidi „suunised") ja teatisele, mis käsitleb trahvide määramata jätmist või vähendamist kartellide puhul (EÜT 1996, C 207, lk 4; edaspidi „1996. aasta koostööteatis").

12 Otsuse 187. põhjenduses loetles komisjon üldised kriteeriumid, mille põhjal ta trahvisummad kindlaks määras. Ta väljendas oma kavatsust võtta arvesse kõiki asjaolusid, eelkõige rikkumise raskust ja kestust, anda trahvile piisavalt hoiatav iseloom, hinnata iga rikkumises osalenud ettevõtja rolli iga juhtumi puhul eraldi, võtta eelkõige arvesse võimalikke raskendavaid või kergendavaid asjaolusid ning kohaldada vajaduse korral koostööteatist.

13 Rikkumise raskuse osas võttis komisjon arvesse selle laadi (hindade kindlaksmääramine, turgude jagamine, klientide jaotamine, kooskõlastatud tegevus konkurentide vastu), rikkumise toimepanemise konkreetset mõju turule ning asjaomase geograafilise turu ulatust (kogu EMP-s), et järeldada, et otsuse adressaadiks olevad ettevõtjad panid toime EÜ artikli 81 lõike 1 ja EMP lepingu artikli 53 lõike 1 väga raske rikkumise (otsuse 190.-198. põhjendus). Vastavalt suunistele õigustab see raskusaste

suurema kui 20 miljoni euro suuruse trahvi määramist. Samas märkis komisjon otsuse 199. põhjenduses, et ta võtab arvesse koliinkloriidi turu suhteliselt vähest tähtsust EMP-s (52,6 miljonit eurot aastal 1997, mis oli viimane rikkumise terve aasta).

14 Selleks, et määrata kindlaks trahvide lähtesumma, teatas komisjon, et ta rakendab süüaluste ettevõtjate suhtes erinevat kohtlemist eesmärgiga võtta arvesse erinevusi nende tegelikus majanduslikus suutlikkuses põhjustada olulist kahju konkurentsile. Seega, arvestades asjaolu, et rikkumine sai alguse ülemaailmsel tasandil, milles osalesid Põhja-Ameerika äriühingud, kes nõustusid eelkõige Euroopa turult taanduma, leidis komisjon, et rikkumises osalenud ettevõtjate vastava tähtsuse kindlakstegemiseks tuleb lähtuda nende ülemaailmsetest turuosadest (otsuse 200. ja 201. põhjendus)

15 Nii liigitas komisjon ülemaailmsete turuosade alusel 1997. aasta seisuga Chinooki esimesse kategooriasse turuosaga 19,3%, DuCoa teise kategooriasse turuosaga 16,3%, UCB, Bioproducts'i ja Akzo Nobeli kolmandasse kategooriasse vastavate turuosadega 13,4%, 12,2% ja 12% ning BASF-i neljandasse kategooriasse turuosaga 9,1%. Pärast sellist jaotamist määrati UCB lähtesummaks 12,9 miljonit eurot ja BASF-i lähtesummaks 9,4 miljonit eurot. Need lähtesummad arvutati esimese kategooria lähtesumma alusel, milleks oli 20 miljonit eurot (otsuse 201. ja 202. põhjendus).

16 Selleks, et tagada piisavat hoiatavat mõju, korrutas komisjon hagejate 2003. aasta käivet (3 miljardit eurot UCB-l ja 33,4 miljardit eurot BASF-il) silmas pidades BASF-i lähtesumma teguriga 2 (otsuse 203. põhjendus).

17 Seejärel suurendas komisjon iga hageja lähtesummat, mis saadi pärast hoiatavate tegurite kohaldamist, 10% võrra rikkumise iga terve aasta eest ja 5% võrra iga täiendava perioodi eest, mis kestis kuus kuud või enam, kuid vähem kui aasta. Kuna rikkumine kestis vähemalt viis aastat ja üksteist kuud (13. oktoobrist 1992 kuni 30. septembrini 1998), tõstis komisjon lähtesummat 55%. Seega kujunes BASF-ile määratud trahvi põhisummaks 29,14 miljonit eurot ja UCB-le määratud trahvi põhisummaks 20 miljonit eurot (otsuse 206. ja 207. põhjendus).

18 BASF-i osas võeti arvesse korduvusest tulenevat raskendavat asjaolu, kuna tema suhtes on juba kahel korral samaliigilise konkurentsivastase tegevuse eest keelav otsus tehtud. Tegemist on komisjoni 24. juuli 1969. aasta otsusega 69/243/EMÜ [EÜ] artikli 81 kohase menetluse kohta (IV/26.267 – Värvained) (EÜT L 195, lk 11) ja 27. juuli 1994. aasta otsusega 94/599/EÜ [EÜ] artikli 81 kohaldamise menetluses (IV/31.865 – PVC) (EÜT L 239, lk 14). Selle asjaolu tõttu suurendati BASF-ile määratud trahvi põhisummat 50%, nii et selleks kujunes 43,71 miljonit eurot (otsuse 208. ja 219. põhjendus).

19 Olles tagasi lükanud mitmed hagejate esitatud argumendid, mis põhinesid kergendavatel asjaoludel, mis seisnesid rikkumise varases lõpetamises, kokkulepete kohaldamata jätmises, uurimise pikas kestuses, sektoris valitsenud kriisiolukorras ja distsiplinaarmeetmetes, mis võeti rikkumisega seotud olnud töötajate suhtes selleks, et rakendada vastavusse viimise programmi, vähendas komisjon UCB-le määratud trahvi tõhusa koostöö tõttu, mis toimus väljaspool 1996. aasta koostööteatise raamistikku. Täpsemalt oli see just UCB, kes teavitas 26. juulil 1999 komisjoni Euroopa tasandi rikkumisest, tuues välja üheksa koosolekut, mis leidsid aset 1994. aasta märtsi ja 1998. aasta oktoobri vahelisel perioodil, samas kui komisjonil oli teave üksnes ülemaailmse kartelli kohta. Selle asjaolu alusel vähendati trahvi põhisummat 25,8%, nii et selleks jäi 14,84 miljonit eurot (otsuse 218. ja 219. põhjendus).

20 1996. aasta koostööteatise kohaldamise osas täpsustab komisjon otsuse 220. põhjenduses, et kõik hagejad tegid temaga menetluse erinevates osades koostööd.

21 26. mai 1999. aasta informatsiooninõudele vastates esitas BASF (esimene Euroopa kolmest tootjast, kes vabatahtlikult esitas tõendeid) 15. juunil 1999 aruande, mille peatükk G viitas koliinkloriidile. Kuid kuna esitatud küsimused seda toodet ei puudutanud, leidis komisjon otsuse 221. põhjenduses, et nimetatud aruande peatükki G tuleb käsitleda vabatahtliku tõendite esitamisena 1996. aasta koostööteatise D osa tähenduses. Sama kehtib ka BASF-i poolt 23. juunil 1999 esitatud dokumentide osas, mis sisaldavad tõendeid Ludwigshafeni koosoleku kohta (otsuse 221. põhjendus).

22 Nende tõendite väärtuse hindamise osas rõhutab komisjon, et Chinooki ja Bioproductsi esitatud tõendid olid juba iseenesest ilmselgelt piisavad, et neid saaks käsitleda otsustava tõendina 1996. aasta koostööteatise B osa tähenduses. Bioproductsi poolt 7. mail 1999 esitatud tõendid olidki need, mis tingisid selle, et komisjon saatis 22. juunil 1999 informatsiooninõude konkreetselt koliinkloriidi kohta. Samas võib BASF-i aruande peatükki G, sõltumata selle piiratud väärtusest juba olemasoleva teabe valguses, käsitleda ülemaailmset rikkumist kinnitava tõendina 1996. aasta koostööteatise D osa tähenduses. Euroopa tasandi kokkulepete osas rõhutab komisjon, et BASF piirdus üksnes avaldusega, et vaatamata Euroopa tootjate pingutustele ei suudetud ühtegi tegelikku kokkulepet sõlmida või ellu viia. BASF-i 16. juuli 1999. aasta teade ei sisaldanud andmeid, mis oleks rikkumist veelgi kinnitanud, ja igal juhul kujutas see endast vastust 22. juuni 1999. aasta informatsiooninõudele. Ülejäänud osas märgib komisjon, et BASF-i 4. novembri 2002. aasta teade, mis esitati vastusena 30. augusti 2002. aasta informatsiooninõudele, sisaldas väga vähese

väärtusega informatsiooni kahe koosoleku kohta. Lisaks, olles saanud vastuväiteteatise, teatas BASF komisjonile, et ta ei vaidlusta faktide sisulist õigust. Nende asjaolude alusel vähendas komisjon trahvisummat, mis BASF-ile muidu oleks määratud, 20% võrra (otsuse 221.–226. põhjendus).

23 UCB osas möönis komisjon, et 26. juulil 1999 esitatud teave (vt eespool punkt 19) oli märkimisväärne sisuline panus, et tõendada Euroopa tasandi rikkumist ka ilma ühegi aastatest 1995–1998 pärineva dokumendita. 21. septembri 1999. aasta täiendavat teadet komisjon aga samavõrd oluliseks ei pidanud. Peale selle keeldus komisjon ülemaailmses kartellis osalemise vaidlustamise tõttu trahvi vähendamisest faktide sisulise õigsuse mittevaidlustamise alusel. Neil põhjendustel vähendas komisjon 1996. aasta koostööteatise D osa alusel trahvisummat, mis UCB-le muidu oleks määratud, 30% võrra (otsuse 227.–231. põhjendus).

24 Menetluse lõppedes määrati hagejatele järgmised trahvid:

– 34,97 miljonit eurot BASF-ile;

– 10,38 miljonit eurot UCB-le.

Menetlus ja poolte nõuded

25 Hagejad esitasid käesolevad hagiavaldused, mis saabusid Esimese Astme Kohtu kantseleisse 25. veebruaril 2005 (kohtuasi T-111/05: UCB *vs.* komisjon) ja 1. märtsil 2005 (kohtuasi T-101/05: BASF *vs.* komisjon).

26 Akzo Nobel, kes on samuti otsuse adressaat, esitas otsuse peale hagiavalduse, mis saabus Esimese Astme Kohtu kantseleisse 2. märtsil 2005 (registreeritud numbri all T-112/05).

27 Vastates kirjalikule küsimusele, teatas BASF 25. juuli 2006. aasta kirjas Esimese Astme Kohtule, et ta loobub oma esimesest ja seitsmendast väitest.

28 7. septembri 2006. aasta määrusega liitis Esimese Astme Kohtu teise koja esimees pärast poolte ärakuulamist kohtuasjad T-101/05, T-111/05 ning T-112/05 suulise menetluse ja lõpliku kohtuotsuse huvides vastavalt Esimese Astme Kohtu kodukorra artiklile 50.

29 Ettekandja-kohtuniku ettekande põhjal otsustas Esimese Astme Kohus avada suulise menetluse ja esitas menetlust korraldavate meetmete raames pooltele ühe kirjaliku küsimuse.

30 Pärast kohtuistungil poolte ärakuulamist antud küsimuses otsustas Esimese Astme Kohus kohtuasja T-112/05 kohtuasjadest T-101/05 ja T-111/05 lõpliku kohtuotsuse huvides vastavalt kodukorra artiklile 50 eraldada.

31 Kohtuasjas T-101/05 palub BASF Esimese Astme Kohtul:

– tühistada otsusega määratud trahv või vähendada selle summat oluliselt;

– mõista kohtukulud ja muud tema poolt käesoleva kohtuasjaga seonduvalt kantud kulud välja komisjonilt;

– võtta kõik meetmed, mida Esimese Astme Kohus vajalikuks peab.

32 Kohtuasjas T-111/05 palub UCB Esimese Astme Kohtul:

– tühistada otsus või vähemalt tühistada trahv või vähendada selle summat oluliselt;

– mõista kohtukulud välja komisjonilt.

33 Komisjon palub Esimese Astme Kohtul:

– jätta hagid rahuldamata;

– mõista kohtukulud välja hagejatelt.

Õiguslik käsitlus

1. *Sissejuhatavad märkused*

34 BASF esitab viis väidet, vaidlustades komisjoni hinnangu, mis käsitleb esiteks määratud trahvi hoiatavat mõju, teiseks trahvisumma suurendamist korduvuse alusel, kolmandaks koostööd haldusmenetluses, neljandaks üldist vähendamist, mida oleks pidanud kohaldama sõltumata 1996. aasta koostööteatisest, ja viiendaks ülemaailmsete ja Euroopa tasandi kokkulepete käsitlemist ühe ja vältava rikkumisena.

35 UCB esitab omalt poolt kolm väidet, mis põhinevad ülemaailmsete ja Euroopa tasandi kokkulepete ekslikult ühe ja vältava rikkumisena käsitlemisel, 1996. aasta koostööteatise vääral kohaldamisel ja teise võimalusena selle teatise rikkumisel, ja seda isegi juhul, kui Esimese Astme Kohus leiab, et ülemaailmsed ja Euroopa tasandi kokkulepped moodustavad ühe ja vältava rikkumise.

36 Kõigepealt tuleb uurida BASF-i esimest nelja väidet, seejärel hinnata nende argumentide põhjendatust, mis on esitatud selle ühise väite toetuseks, mis käsitleb ühe ja vältava rikkumise küsimust, ning lõpuks analüüsida UCB teist ja kolmandat väidet.

2. *BASF-i esimene väide, mis põhineb määruse nr 17, määruse nr 1/2003 ja suuniste rikkumisel selles, et trahvisummat suurendati hoiataval eesmärgil 100% võrra*

Poolte argumendid

37 BASF esitas hagiavalduses trahvisumma hoiataval eesmärgil suurendamisele kolm vastuväidet. Esiteks on see suurendamine vastuolus nõukogu 6. veebruari 1962. aasta määrusega nr 17, esimene määrus [EÜ] artiklite [81] ja [82] rakendamise kohta (EÜT 1962, 13, lk 204; ELT eriväljaanne 08/01, lk 3), määrusega nr 1/2003 ning suunistest tulenevate õiguspäraste ootustega. Teiseks ei uurinud komisjon, kas trahvi sel alusel suurendamine oli BASF-i käitumist arvestades vajalik. Kolmandaks on see suurendamine vastuolus 1996. aasta koostööteatise kohaldamisega.

38 Kohtuistungil loobus BASF käesoleva väite esimesest ja kolmandast etteheitest. Teise etteheite raames väidab ta, et enne trahvi hoiataval eesmärgil suurendamist on komisjon kohustatud hindama, kas selline suurendamine on asjaomase ettevõtja suhtes vajalik, arvestades tõenäosust, et ta oma tegu kordab. Nimetatud hinnangu andmisel ei oma äriühingu suurus mingit tähtsust. Seevastu võivad ettevõtja edaspidisele käitumisele viidata muud asjaolud. Suurettevõtjat on vaja vähem hoiatada seetõttu, et tema suhtes võidakse näiteks esitada ühishagisid, või seetõttu, et see võib vähendada tema börsiväärtust. Hoiatamise vajadust ei tule hinnata mitte ettevõtja kogusuuruse alusel, vaid tema konkreetse suhtumise alusel. Ometi on komisjon nimetatud suurendamist põhjendanud vaid BASF-i ülemaailmsele käibele viidates.

39 Arvestades, et trahvi lõppsumma on see, mis võimaldab kindlaks teha, kas karistus pärsib ettevõtja tahet uusi rikkumisi toime panna, väidab BASF, et vajadust trahvi

hoiataval eesmärgil suurendada tuleb hinnata trahvi arvutamise lõpus ja mitte vahepealses staadiumis. Trahvisumma sellist suurendamist tuleb selgitada (vastuväiteteatises ja otsuses) viitega iga äriühingu suhtumisele. Lisaks peab komisjon arvesse võtma trahve, mida asjaomane ettevõtja on kohustatud tasuma otsuse tegemisel sarnase õigusrikkumise eest kolmandates riikides. BASF lisab, et komisjon eksis, kui suurendas trahvisummat tegevuse eest teistel täiesti iseseisvatel turgudel. BASF rõhutab, et tema puhul ei ole vaja trahvisummat hoiataval eesmärgil mingil juhul täiendavalt suurendada. Pärast komisjoni 21. novembri 2001. aasta otsust 2003/2/EÜ EÜ artikli 81 ja EMP lepingu artikli 53 kohaldamise menetluses (juhtum COMP/E-1/37.512 – Vitamiinid) (EÜT 2003, L 6, lk 1) astus BASF seniolematuid samme, et seista hea selle eest, et samasugune ebaseaduslik tegevus edaspidi ei korduks, mida ta ka oma vastuses vastuväiteteatisele selgitas. Tema koostöö haldusmenetluses ning trahvid, mida ta pärast Vitamiinide juhtumit pidi kolmandates riikides maksma, kinnitavad, et hoiatamiseks puudub igasugune vajadus. Otsus aga selliseid asjaolusid ei sisalda, mis BASF-i argumendid ümber lükkaks.

40 BASF leiab, et kuigi komisjon väidab, et hoiatamise ühe komponendina arvestatakse rikkumise raskust ja mitte iga ettevõtja individuaalset käitumist, ei selgita ta siiski seda, miks teatavate ettevõtjate trahve suurendati hoiataval eesmärgil rohkem kui teistel. BASF lisab, et arvestades käesoleva asja ja eespool punktis 39 viidatud Vitamiinide juhtumi ajalugu ning omavahelist seost, ei oleks otsust 2003/2 tulnud BASF-i trahvi arvutamisel või hoiatava mõju hindamisel käsitleda asjakohasena, sest komisjon ei ole selgitanud, miks ta ei käsitlenud kõiki vitamiinikartelle ühe otsuse raames.

41 Vastates komisjoni argumendile, mille kohaselt takistas edaspidise rikkuva tegevuse hindamist süütuse presumptsioon, rõhutab BASF, et oluline on see, kas ettevõtja, kes oli oma tegevuse ebaseaduslikkusest teadlik ja kes võttis selle kordumise vältimiseks

meetmeid, vajab täiendavat hoiatamist. Selle uurimine ei oma süütuse presumptsiooniga seost.

42 Komisjon leiab, et käesolev väide ei ole põhjendatud.

Esimese Astme Kohtu hinnang

43 Tuleb meenutada, et määruse nr 17 artiklis 15 ja määruse nr 1/2003 artiklis 23 sätestatud sanktsioonide eesmärk on karistada ebaseadusliku tegevuse eest ning ennetada sellise tegevuse kordumist. Hoiatamine on seega trahvi üks eesmärk (Esimese Astme Kohtu 15. märtsi 2006. aasta otsus kohtuasjas T-15/02: BASF *vs.* komisjon, EKL 2006, lk II-497, edaspidi „vitamiinide kohtuotsus", punktid 218 ja 219).

44 Suunistes on see eesmärk välja toodud punktis 1A, mille kohaselt „[…] on vaja […] määrata trahvi suurus nii, et sellel oleks piisavalt hoiatav mõju".

45 Peale selle on trahvide hoiatav mõju üks asjaoludest, mille põhjal tuleb rikkumise raskus kindlaks määrata (Euroopa Kohtu 17. juuli 1997. aasta otsus kohtuasjas C-219/95 P: Ferriere Nord *vs.* komisjon, EKL 1997, lk I-4411, punkt 33).

46 Antud asjas tuleb märkida, et BASF-i trahvi lähtesumma suurendamisel ei hinnanud komisjon seda, kas ta võib rikkumist korrata. Nagu nähtub otsuse 203. põhjendusest (vt eespool punkt 16), arvestas komisjon üksnes selle ettevõtja suurust.

47 Sellest hoolimata tuleb tõdeda, et asjaolu, et rikkumise BASF-i poolt uuesti toimepanemise tõenäosust ei ole hinnatud, ei mõjuta kuidagi selle argumentatsiooni õigus-pärasust. Väljakujunenud kohtupraktikas on tunnustatud ettevõtja suuruse olulisust kui asjaolu, mida tuleb trahvisumma kindlaksmääramisel arvesse võtta. Seda näitajat võib kasutada kui viidet mõjule, mida asjaomane ettevõtja võis turul omada (vt eespool punktis 43 viidatud vitamiinide kohtuotsus, punktid 233–236 ja viidatud kohtupraktika).

48 Olukorra osas, mil tuleb hinnata vajadust kohaldada koefitsienti, et tagada trahvi hoiatavat mõju, piisab, kui märkida, et hoiatamise nõuetest tuleb lähtuda trahvisumma määramise kogu protsessi jooksul, mitte aga vaid selle ühes etapis (eespool punktis 43 viidatud vitamiinide kohtuotsus, punkt 238).

49 Mis puudutab vajadust kohaldada sellist koefitsienti antud asjas, siis tuleb märkida, et BASF-i 2003. aasta kogukäive oli 33,4 miljardit eurot, mis annab tunnistust sellest, et tegemist on märkimisväärselt suure ettevõtjaga, olles UCB-st ja Akzo Nobelist palju suurem.

50 Eeltoodust nähtub, et komisjon ei rikkunud määruseid nr 17 ja nr 1/2003. Samuti ei eiranud ta suuniseid, kui leidis, et BASF-i suurust arvesse võttes on hoiatamise eesmärgil vaja lähtesummat 9,4 miljonilt eurolt 18,8 miljoni euroni kahekordistada.

51 Mis puudutab meetmeid, mida BASF rikkumise kordumise vältimiseks võttis, koostööd, mida ta tegi, ning karistusi, mida ta kolmandates riikides pidi kandma, siis tuleb kontrollida, mil määral need asjaolud tingisid trahvi vähendamist komisjoni poolt, kui ta hindas BASF-i hoiatamise vajadust.

52 Meetmete osas, mida BASF rikkumise kordumise vältimiseks võttis, tuleb tõdeda, et vaatamata konkurentsiõigusega vastavusse viimise meetmete olulisusele ei ole toimepandud rikkumise tegelikkus muutunud. Vastavusse viimise programmi kehtestamine asjaomase ettevõtja poolt ei kohusta komisjoni trahvi sel alusel vähendama (eespool punktis 43 viidatud vitamiinide kohtuotsus, punktid 266 ja 267). Neil asjaoludel ei saa nõustuda ka väitega, et pärast otsusega 2003/2 trahvide määramist puudus vajadus BASF-i koliinkloriidi puudutava tegevuse osas hoiatada. Teisi vitamiinitooteid puudutava muu konkurentsivastase tegevuse eest BASF-ile trahvi määramine ei mõjuta asjaolu, et rikkumine on toime pandud, ega kohusta seega komisjoni sel alusel trahvi vähendama.

53 Kolmandates riikides kantud karistuste osas tuleb märkida, et hoiatamise eesmärk, millest komisjon võib trahvisummade kindlaksmääramisel õiguspäraselt juhinduda, tagab asutamislepinguga kehtestatud konkurentsieeskirjade järgimise ettevõtja poolt tema tegevuses ühenduses või EMP-s. Järelikult ei tehta ühenduse konkurentsieeskirjade rikkumise eest määratud trahvi hoiatavat iseloomu kindlaks ainult süüdimõistetud ettevõtja eripärase olukorra alusel ega selle alusel, kas nimetatud ettevõtja järgis kolmandates riikides väljaspool EMP-d kehtestatud konkurentsieeskirju (vt eespool punktis 43 viidatud vitamiinide kohtuotsus, punkt 269 ja viidatud kohtupraktika).

54 BASF-i koostööd haldusmenetluses on komisjon möönnud ja seda ka 1996. aasta koostööteatist kohaldades tunnustanud (vt selle kohta eespool punktis 43 viidatud vitamiinide kohtuotsus, punkt 268). Seega tuleb küsimust, kas mainitud koostöö vääris trahvi vähendamist suuremal määral, uurida kolmanda väite raames.

55 Järelikult ei saa esimese väitega nõustuda.

3. *BASF-i teine väide, mis põhineb õiguskindluse ja proportsionaalsuse põhimõtete rikkumisel seetõttu, et trahvisummat suurendati 50% võrra korduvuse alusel ja selle suurendamise väära arvutamise tõttu*

Poolte argumendid

56 BASF väidab alustuseks, et määrused nr 17 ja nr 1/2003 ei anna trahvisumma suurendamiseks korduvuse tõttu selget õiguslikku alust. Kuna rikkumised, mille eest BASF-ile aastatel 1969 ja 1994 trahv määrati, ei mõjutanud millegagi otsuse esemeks oleva rikkumise raskust või kestust, rikkus komisjon neid karistusi arvesse võttes õiguskindluse põhimõtet. Määrusest nr 2988/74, määruse nr 1/2003 artiklist 25 ning õiguskindluse põhimõttest tuleneb, et korduvate rikkumiste eest määratavate karistuste puhul tuleb lähtuda aegumistähtaegadest, et vältida selliste absurdsete olukordade tekkimist nagu näiteks Põhja-Ameerika tootjatele aegumise tõttu trahvi määramata jätmine salajase tegevuse eest, mis leidis aset 1994. aastal, samas kui BASF-i karistati rikkumise eest, mis pandi toime 1964. aastal. Üldiselt ei ole loogiline, et äriühingut ei saa karistada rikkumise eest, mis pandi toime viis aastat tagasi, kuid

teda saab karistada raskemalt juba ammu aegunud rikkumise tõttu. BASF leiab, et kuigi suunistes on seetõttu lünk, et need ei sätesta ajavahemikku, mille möödumisel enam varasemat rikkumist korduvana arvesse võtta ei saa, sätestavad liikmesriikide õigusnormid siiski sellised piirid. BASF on seisukohal, et kui otsust 69/243 (vt eespool punkt 18) trahvi suurendamisel korduvuse tõttu arvesse ei võetud, tuleb möönda, et see suurendamine on kas väär või on komisjon samuti seda meelt, et nelikümmend aastat tagasi toime pandud rikkumist ei saa sel puhul arvesse võtta.

57 Kui puudub säte, mis näeb ette aegumistähtaja varasemate rikkumiste arvestamisele korduvusena, on komisjon BASF-i arvates kohustatud kasutama oma kaalutlusõigust mõistlikult ja proportsionaalselt tingimustel, mis on selgelt määratletud ja asjakohased. BASF väidab, et selline lähenemine on eriti oluline siis, kui varasem rikkumine pandi toime väga kaua aega tagasi, mil ühenduse konkurentsiõigust väga ei tuntud ega mõistetud. BASF rõhutab, et komisjoni poolt välja toodud teine otsus, mis tehti korduvuse alusel, võeti vastu 1994. aastal ja see hõlmas ajavahemikku 1980–1984. Komisjon ei saa siiski lõigata kasu oma otsustusprotsessi aeglusest, et tugineda korduvuse osas nii vanadele rikkumistele. Peale selle ei suurendanud komisjon korduvuse alusel trahvisummat otsuses 2003/2, mis oli ka õige.

58 Muus osas leiab BASF, et enam kui kakskümmend aastat tagasi aset leidnud tegude alusel korduvuse tuvastamine eeldab, et kaks rikkumist on samaliigilised, mis on aga välistatud, kui need puudutavad erinevaid turge. Selline ongi antud juhul olukord, kuna värvained (käsitletud otsuses 69/243), PVC (käsitletud otsuses 94/599) ja koliinkloriid kuuluvad täiesti erinevatele turgudele.

59 Igal juhul on asjaomane trahvisumma suurendamise arvutamine ebaseaduslik, kuna komisjon oleks pidanud vastavalt 9. juuli 2003. aasta otsuse kohtuasjas T-220/00: Cheil Jedang *vs.* komisjon (EKL 2003, lk II-2473) punktidele 226 ja 229 enne mistahes suurendamist ettevõtja suuruse alusel või hoiatamise eesmärgil suurendama 9,4 miljoni suurust lähtesummat (vt eespool punkt 15) ja mitte 29,14 miljoni euro suurust põhisummat (vt eespool punktid 17 ja 18).

60 Komisjon rõhutab kõigepealt, et ta ei arvestanud trahvisumma arvutamisel BASF-i osalemist vitamiinikartellis, mille suhtes tehti otsus 2003/2. Samuti tõstab ta esile, et otsus 94/599 võeti vastu koliinkloriidi puudutava rikkumise perioodil. Lisaks on see asjaomase ettevõtja käitumise mitteparanemine, mis raskendab tema süüd uut rikkumist tuvastavas otsuses, sõltumata sellest, kui palju on esimesest rikkumisest kuni vastuvõetud otsuseni möödunud. Komisjonile jääb arusaamatuks, miks peaks asjaomane suurendamine olema väär seetõttu, et BASF-i varasemad rikkumised ei puudutanud koliinkloriidi turgu, kuna kõik need rikkumised olid samalaadsed.

61 Õiguskindluse põhimõtte osas väidab komisjon, et trahve määrates võtab ta arvesse üldise iseloomuga eeskirju nagu näiteks proportsionaalsuse põhimõte, lähtudes samas ka kohtupraktikast, ja karistuste määramisele omaseid eeskirju nagu näiteks süüaluse vastutust raskendada või kergendada võivate asjaolude arvestamine. Ettevõtja ei saa tugineda kergendavatele asjaoludele ja samal ajal välistada võimalust trahvi arvutamisel arvestada ka raskendavaid asjaolusid. Peale selle on rikkumise korduv toimepanemine suuniste punkti 2 esimeses taandes otseselt märgitud kui raskendav asjaolu, millest BASF-i vastuväiteteatise punktis 217 ka hoiatati.

62 Varasemate rikkumiste vanuse osas märgib komisjon, et põhisumma 50-protsendilist suurendamist korduvuse tõttu rikkumise eest, mille kohta tehti otsus kakskümmend aastat varem, õigustas kohtupraktika, mis annab ka õiguse arvestada käesolevas asjas otsust 94/599. Komisjon on seisukohal, et asjaomaseks suurendamiseks piisab viimatinimetatud otsusest ilma, et oleks isegi vaja arvestada otsust 69/243. Asjaolu, et komisjon ei arvestanud otsuse 2003/2 raames trahvi arvutamisel konkreetseid varasemaid rikkumisi raskendava asjaoluna, ei takistada tal seda teha hilisema otsuse raames.

63 Suurendamise väära arvutamise kohta esitatud etteheite osas rõhutab komisjon, et BASF ajab segamini lähtesumma (vt eespool punkt 15) ja trahvi põhisumma, mis määratakse kindlaks rikkumise raskuse ja kestuse alusel (vt eespool punkt 17). Viimatimainitud summa on see, mida tuleb vastavalt eespool punktis 59 viidatud kohtuotsusele Cheil Jedang *vs.* komisjon raskendavate asjaolude alusel suurendada, mida komisjon käesolevas asjas on ka teinud.

Esimese Astme Kohtu hinnang

64 Kõigepealt ei saa nõustuda BASF-i argumendiga, mille kohaselt eeldab korduvuse tuvastamine seda, et asjaomased rikkumised puudutavad sama kaubaturgu. Piisab, kui komisjon käsitleb rikkumisi, mis kuuluvad EÜ asutamislepingu sama sätte alla.

65 Järgnevalt tuleb märkida, et määruse nr 17 artikli 15 lõige 2 ja määruse nr 1/2003 artikli 23 lõige 2 on asjakohased õiguslikud alused, mille põhjal võib komisjon ettevõtjatele ja ettevõtjate ühendustele EÜ artiklite 81 ja 82 rikkumiste eest trahve

määrata. Nende sätete kohaselt tuleb trahvisumma kindlaksmääramisel arvestada rikkumise kestust ja raskust. Rikkumise raskus tehakse kindlaks mitmete asjaolude põhjal, millega seoses komisjonil on lai kaalutlusõigus. Raskendavate asjaolude arvessevõtmine on trahvi kindlaksmääramisel kooskõlas komisjoni ülesandega tagada konkurentsieeskirjade järgimine (vt Euroopa Kohtu 8. veebruari 2007. aasta otsus kohtuasjas C-3/06 P: Groupe Danone *vs.* komisjon, EKL 2007, lk I-1331, punktid 24 ja 25).

66 Toimepandud rikkumise raskusastme analüüsil tuleb muu hulgas arvesse võtta võimalikku korduvust (Euroopa Kohtu 7. jaanuari 2004. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ja C-219/00 P: Aalborg Portland jt *vs.* komisjon, EKL 2004, lk I-123, punkt 91, ja eespool punktis 65 viidatud kohtuotsus Groupe Danone *vs.* komisjon, punkt 26), kuna korduvus võib õigustada trahvi põhisumma märkimisväärset suurendamist (Esimese Astme Kohtu 30. septembri 2003. aasta otsus kohtuasjas T-203/01: Michelin *vs.* komisjon, EKL 2003, lk II-4071, punkt 293). Seda kohtupraktikat silmas pidades ei saa nõustuda BASF-i väidetega, mille kohaselt esiteks ei omanud tema varasemad rikkumised asjaomase rikkumise raskusele mingit mõju ja teiseks puudub trahvi suurendamiseks korduvuse tõttu selge õiguslik alus.

67 Etteheite osas, mis põhineb väidetaval kohustusel piirata ajaliselt võimalust arvestada võimalikku korduvust, tuleb märkida, et korduvuse tuvastamiseks aegumistähtaja puudumine määrustes nr 17 ja nr 1/2003 või suunistes ei riku õiguskindluse põhimõtet. Korduvuse spetsiifiliste tunnuste tuvastamine ja hindamine kuuluvad komisjoni kaalutlusõiguse hulka, mis tal on seoses nende asjaoludega, mida tuleb trahvisumma kindlaksmääramisel arvesse võtta. Seega ei ole komisjon korduvuse tuvastamisel sellise võimaliku aegumistähtajaga seotud. Siinkohal tuleb meenutada, et korduvus kujutab endast olulist asjaolu, millega komisjon peab arvestama, kuna see kutsub neid ettevõtjaid üles muutma oma käitumist, kellel on kalduvus

rikkuda konkurentsieeskirju. Komisjon võib seega iga kord võtta arvesse asjaolusid, mis kinnitavad selliseid kõrvalekaldumisi, sh näiteks kõnealuste rikkumiste vahelist aega (eespool punktis 65 viidatud kohtuotsus Groupe Danone *vs.* komisjon, punktid 37–39).

68 Käesolevas asjas näitavad komisjoni poolt korduvuse hinnangu põhjendamiseks tehtud otsused (vt eespool punkt 18), et BASF rikkus konkurentsieeskirju aastatel 1964–1967 (hinnatõusude määra ja nende hinnatõusude kohaldamistingimuste kindlaksmääramine värvainete sektoris) ja augustist 1980 kuni maini 1984 (sihthindade ja –kvootide kindlaksmääramine ja kooskõlastatud tegevuse kavandamine eesmärgiga tõsta hinnataset ja kontrollida selle rakendamist).

69 Tuleb märkida, et ainuüksi viimatimainitud rikkumine võib õigustada BASF-ile määratud trahvi põhisumma suurendamist 50% võrra (vt selle kohta eespool punktis 66 viidatud kohtuotsus Michelin *vs.* komisjon, punkt 293).

70 Igal juhul rõhutab Esimese Astme Kohus, et tema täieliku pädevuse teostamine võib õigustada sellise täiendava teabe esitamist ja arvesse võtmist, mille märkimine otsuses ei vasta EÜ artiklis 253 kehtestatud põhjendamiskohustuse nõuetele (Euroopa Kohtu 16. novembri 2000. aasta otsus kohtuasjas C-248/98 P: KNP BT *vs.* komisjon, EKL 2000, lk I-9641, punkt 40).

71 Selle raames tuleb arvestada asjaolu, et BASF on samuti välja toonud komisjoni 23. aprilli 1986. aasta otsuse 86/398/EMÜ [EÜ] artikli 81 kohaldamise menetluse kohta (IV/31.149 – Polüpropüleen) (EÜT L 230, lk 1). Esimese Astme Kohtu 17. detsembri 1991. aasta otsuse kohaselt kohtuasjas T-4/89: BASF *vs.* komisjon (EKL 1991, lk II-1523) määrati BASF-ile 2,125 miljoni eküü suurune trahv osalemise eest kokkulepetes ja kooskõlastatud tegevuses, mille eesmärk oli määratleda

turunduspoliitika, määrata kindlaks sihthinnad ja leppida kokku selleks vajalikes meetmetes, tõsta hindu ja jagada turge 1978. aasta lõpust või 1979. aasta algusest kuni 1983. aasta novembrini. Kohtuistungil küsimustele vastates ei suutnud komisjon selle otsuse väljajätmist selgitada, samas kui see esineb vastuväiteteatise punktis 29.

72 Seda asjaolu arvesse võttes tuleb tõdeda, et ilmselgelt rikkus BASF aastatel 1964–1993 konkurentsieeskirju ligikaudu kolmteist aastat. Järelikult on põhisumma 50-protsendiline suurendamine kohane.

73 Nõustuda ei saa ka etteheitega, mis põhineb korduvuse alusel kohaldatud suurendamise vääras arvutamises, kuna BASF on segi ajanud mõisted lähtesumma ja põhisumma (vt eespool punktid 15–17). Vastavalt eespool punktis 59 viidatud kohtuotsuse Cheil Jedang *vs.* komisjon punktile 229, millele BASF oma väite kinnituseks tugineb, tuleb raskendavate või kergendavate asjaolude alusel kindlaks määratud suurendamise või vähendamise protsente kohaldada trahvi põhisummale, mis on kindlaks määratud rikkumise raskuse ja kestuse põhjal. Just nii ongi komisjon käesolevas asjas toiminud, nagu kinnitab otsuse 219. põhjendus (vt eespool punktid 17 ja 18). Igal juhul tuleb rõhutada, et antud asjaoludel oleks BASF-i pakutud arvutusmeetod viinud sama tulemuseni.

74 Järelikult tuleb teine väide tervikuna tagasi lükata.

4. *BASF-i kolmas väide, mis põhineb 1996. aasta koostööteatise ekslikul kohaldamisel*

Poolte argumendid

75 BASF leiab, et talle võimaldatud 20-protsendiline vähendamine 1996. aasta koostööteatise D osa alusel (vt eespool punkt 22) on tema koostöö valguses liiga väike. Proportsionaalsuse põhimõtet kohaldades on komisjon kohustatud võimaldama vähendamist, mis on vastav iga ettevõtja koostööle. Komisjoni väljakujunenud praktika kohaselt oleks BASF-il pidanud olema õigus 10-protsendilisele vähendamisele seetõttu, et ta ei vaidlustanud talle etteheidetavate faktide sisulist õigsust. Sellest tuleneb, et tema varajane, täielik ja vabatahtlik koostöö, mis toimus muus vormis kui faktide õigsuse mittevaidlustamine, vääris oluliselt suuremat vähendamist kui võimaldatud 10%.

76 Otsus ei sisalda BASF-i koostöö objektiivset ja täpset ülevaadet, kuna see kirjeldab teatavate teabevahetuste sisu vääralt, ei märgi selle koostöö muude oluliste aspektide kohta midagi ega võimalda ka BASF-il hinnata komisjoni hinnangut, mille ta andis koostöö teatavatele aspektidele. BASF leiab, et need puudused tõendavad ka seda, et rikutud on hea halduse põhimõtet.

77 BASF toob oma väidete toetuseks välja, et otsuses komisjon:

– ei viita tema 6. mai 1999. aasta kirjale, milles ta teavitas komisjoni vitamiinide sektori ebaseaduslikest kokkulepetest, mille suhtes olid Ühendriikide ameti-

võimud algatanud uurimise, ja taotles kohtumist, et seda üksikasjalikult arutada. BASF on seisukohal, et komisjon on selle kirja ära kaotanud;

– ei viita 17. mail 1999 toimunud kohtumisele, mille käigus ta kirjeldas mitmeid salajasi kokkuleppeid ja esitas rikkumise tuvastamisele kaasa aidanud sisulist teavet, seal hulgas ka Ühendriikide ametivõimudega lõplikult 19. mail 1999 sõlmitud – olgugi et vältimatu – kohtuliku kokkuleppe kohta, mis käsitles samuti koliinkloriidi;

– ei viita tema 21. mai 1999. aasta kirjale, milles ta esitas dokumente Ühendriikides toimunud uurimise kohta. BASF on seisukohal, et komisjon on selle kirja ära kaotanud;

– esitab tema 23. juuli 1999. aasta teadet vääralt;

– kirjeldab 26. mai 1999. aasta informatsiooninõuet mittetäielikult, jättes arvestamata asjaolu, et 15. juuni aruanne ja 23. juuni 1999. aasta teade esitati vabatahtlikult;

– pidas tema 16. juuli 1999. aasta teadet ekslikult vastuseks 22. juuni 1999. aasta informatsiooninõudele.

78 6. mai 1999. aasta kirja ja 17. mai 1999. aasta kohtumise väljajätmist ei ole võimalik seletada, võttes arvesse, et otsuse 2003/2 põhjenduses 127 on neile viidatud.

79 Oluliste toimikumaterjalide kaotamine takistas komisjonil saamast BASF-i koostööst täielikku ülevaadet. Nii ei olnud BASF-il võimalik komisjoni toimikust leida ei 6. ja 21. mai 1999. aasta kirju ega viidet (komisjoni ametnike tehtud märkmete või koostatud protokolli kujul) 17. mai 1999. aasta kohtumisele.

80 Komisjonile esitatud tõendite väärtust ei saa vaidlustada, sest komisjon ei nõustunud vastu võtma BASF-i pakutud täiendavaid, eelkõige suuliste ütluste vormis tõendeid, nõudes üksnes kirjalikke tõendeid. See nõue võttis BASF-ilt võimaluse esitada olulist teavet, mida ta oleks saanud esitada kirjalikult, kui komisjon oleks 6. mai 1999. aasta kirjale vastates oma seisukohta selgitanud. Komisjoni selline käitumine on vastuolus hea halduse põhimõttega.

81 BASF leiab, et komisjon oleks pidanud tagama selle, et 17. mai 1999. aasta kohtumisest oleks koostatud korralik protokoll. Isegi stenografeeritud märkmed, mida toimiku eest vastutav ametnik säilitas, näitavad, et kohtumine oli oluline ja et seal käsitleti mitmeid sektoreid, nende hulgas ka koliinkloriidisektorit, mida komisjon ei vaidlusta. Nende märkmete koliinkloriidi puudutavasse toimikusse lisamata jätmine on samuti hea halduse põhimõtte rikkumine.

82 BASF väidab, et sellel kohtumisel esitas ta rikkumise tuvastamisele kaasa aidanud sisulist teavet (salajaste kokkulepete nimetamine, seotud tooted ja ettevõtjad,

kestus, Ameerika justiitsministeeriumiga kohtuliku kokkuleppe vältimatu sõlmimine eelkõige koliinkloriidi osas). BASF-i arvates tõendas seda tema õigusnõuniku J. Scholzi poolt 24. veebruaril 2005 koostatud avaldus, mida ta kutsub „Scholzi avalduseks".

83 17. mai 1999. aasta kohtumise lõppedes arvas BASF, et ta on teinud kõik, et tema trahvisummat vähendada nii palju kui 1996. aasta koostööteatise alusel võimalik. Neil asjaoludel leiab BASF, et tema hilisemad teated üksnes kinnitasid kirjalikus vormis teavet, mis oli juba suuliselt esitatud, mistõttu tuleb neid kirjalikke materjale käsitleda sellel koosolekul esitatutena. Kogu see informatsioon esitati vabatahtlikult, mida aga komisjon otsuses ei ole arvestanud. Lisaks sellele ei vaidlusta komisjon seda, et 1996. aasta koostööteatise D osa alusel võib informatsiooni esitada suuliselt.

84 15. juuni 1999. aasta aruande osas rõhutab BASF, et ta ei esitanud seda vastusena 26. mai 1999. aasta informatsiooninõudele, vaid kirjalike tõendite taotlusele, mille komisjon esitas 17. mai 1999. aasta kohtumisel. Nimetatud aruande koostamist alustati enne selle informatsiooninõude saatmist. Seda asjaolu tõendab muu hulgas BASF-i 21. mai 1999. aasta teade. Lisaks sisaldab see aruanne ka teavet 26. mai 1999. aasta taotluse esemeks olnud selliste vitamiinide kohta nagu vitamiin D3 ja karotinoidid. Teabe hilinemisega edastamise tingis komisjoni taotlus saada aruanne kirjalikus vormis. Samas olid BASF-i poolt pakutud vestlused tema töötajatega tõhus vahend, et soovitud tõendeid koguda. 23. juuni 1999. aasta teade, mis moodustas 15. juuni 1999. aasta aruande lisa, esitati samuti BASF-i initsiatiivil. See 23. juuni 1999. aasta teade sisaldas täiendavaid tõendeid, mida komisjonil sel ajal ei olnud, ja käsitles Ludwigshafeni koosolekut (vt eespool punkt 4). Pealegi täiendab ka 16. juuli 1999. aasta teade tõendeid, mida küsiti 17. mai 1999. aasta kohtumisel, ja seega tuleb seda käsitleda kui vabatahtlikku teabe esitamist. See käsitleb kõnealuste kokkulepete

rakendamist ja sisaldab selle kohta tõendeid. 4. novembri 2002. aasta teade (vt eespool punkt 22) sisaldas samuti mitmeid olulisi tõendeid eelkõige kahe kartellikoosoleku kohta.

85 Igal juhul on teabe edastamise liigitamine otsuses vabatahtlikuks ja mittevabatahtlikuks läbi viidud ekslikult, kuna komisjoni informatsiooninõue ei ole otsustav, et vähendada ettevõtja koostööd 1996. aasta koostööteatise D osa punkti 2 esimese taande alusel.

86 Seega on BASF seisukohal, et komisjon leidis valesti, et 15. juuni 1999. aasta aruanne ja 23. juuni 1999. aasta, 16. juuli 1999. aasta ning 4. novembri 2002. aasta teated ei aidanud rikkumise tuvastamisele sisuliselt kaasa. Lisaks ei ole komisjon selgitanud, miks ta ootas pärast Bioproductsilt informatsiooni saamist (7. mail 1999, vt eespool punkt 22) kuus nädalat, enne kui saatis informatsiooninõude 22. juunil 1999, mil tal olid olemas kõik tõendid, mis esitati 17. mai 1999. aasta kohtumisel ja mis sisaldusid 15. juuni 1999. aasta aruandes. Tegelikkuses ei sisaldanud Bioproductsi esitatud dokumendid üksikasjalikku ega ammendavat teavet, vastupidiselt BASF-i poolt 17. mail ja 15. juunil 1999 pakutud dokumentidele, kus olid ära märgitud toimunud koosolekud ja neil osalenud isikute nimed ning mis võimaldasid komisjonil alustada uurimist. Peale selle oli Chinooki poolt kuus kuud enne Bioproductsi ja BASF-i seisukohti esitatud teave (vt eespool punkt 3) piiratud väärtusega ja osaliselt asjakohatu, mistõttu komisjon tol ajal uurimist ei algatanud. Igal juhul oli see just 17. mai 1999. aasta kohtumine, mis pani komisjoni koliinkloriidi kohta teavet taotlema.

87 Komisjon kinnitab, et BASF-ile võimaldatud 20-protsendiline vähendamine hõlmab 10-protsendilist vähendamist faktide sisulise õigsuse mittevaidlustamise eest ja 10-protsendilist vähendamist tõendite esitamise eest. Komisjon leiab, et BASF-i väited ei ole põhjendatud.

Esimese Astme Kohtu hinnang

88 1996. aasta koostööteatise jagu D on sõnastatud järgmiselt:

„D. Trahvisumma märkimisväärne vähendamine

1. Kui ettevõtja teeb koostööd, kuid kõik punktides B ja C nimetatud tingimused ei ole täidetud, vähendatakse trahvisummat, mis oleks talle koostöö puudumisel määratud, 10–50% võrra.

2. Selline olukord võib esineda eelkõige juhul, kui:

– enne vastuväiteteatise saatmist esitab ettevõtja komisjonile informatsiooni, dokumente või teisi tõendeid, mis aitavad toime pandud rikkumise olemasolu tuvastada,

– pärast vastuväiteteatise saamist teatab ettevõtja komisjonile, et ta ei vaidle vastu komisjoni süüdistuste aluseks olevate faktide sisulisele õigsusele." [mitteametlik tõlge]

89 Nagu on märgitud 1996. aasta koostööteatise E osa punktis 3, tekitas see teatis õiguspärase ootuse, millele ettevõtjad tuginevad, kui nad soovivad komisjoni kartellist teavitada. Võttes arvesse õiguspärast ootust, mis komisjoniga koostööd teha

soovivatel ettevõtjatel koostööteatisest tulenevalt võib tekkida, on komisjon kohustatud asjaomase ettevõtja trahvisumma kindlaksmääramisel tema koostööd hinnates sellest juhinduma (vt eespool punktis 43 viidatud vitamiinide kohtuotsus, punkt 488 ja viidatud kohtupraktika).

90 Lisaks tuleb märkida, et selleks, et ettevõtja trahvi vähendataks tema poolt haldusmenetluse käigus tehtud koostöö alusel, peab tema tegevus lihtsustama komisjoni ülesannet, mis seisneb ühenduse konkurentsieeskirjade rikkumiste tuvastamises ja nende eest karistamises (vt Esimese Astme Kohtu 25. oktoobri 2005. aasta otsus kohtuasjas T-38/02: Groupe Danone *vs.* komisjon, EKL 2005, lk II-4407, punkt 505).

91 Nagu tuleneb 1996. aasta koostööteatise D osa punkti 2 enda sõnastusest ja eelkõige selle sissejuhatavast fraasist „[s]elline olukord võib esineda eelkõige juhul, kui […]", on komisjonil koostööteatise alusel trahvisumma vähendamise osas kaalutlusõigus (Euroopa Kohtu 28. juuni 2005. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P ja C-213/02 P: Dansk Rørindustri jt *vs.* komisjon, EKL 2005, lk I-5425, punkt 394).

92 Lisaks sellele saab 1996. aasta koostööteatise alusel trahvisumma vähendamine peamiselt olla õigustatud üksnes siis, kui esitatud informatsioon ja asjaomase ettevõtja käitumine üldisemalt annavad tunnistust temapoolsest tõelisest koostööst. 1996. aasta koostööteatise tekstis ja eelkõige sissejuhatuses ning D osa punktis 1 esinevast koostöö mõistest endast ilmneb, et üksnes siis, kui asjaomase ettevõtja käitumine tõendab sellist koostöötahet, võidakse selle koostööteatise alusel trahvisummat vähendada (eespool punktis 91 viidatud kohtuotsus Dansk Rørindustri jt *vs.* komisjon, punktid 395 ja 396). Seega ei saa koostöötahet sisaldavaks pidada sellise ettevõtja käitumist, kes, olgugi et ta ei olnud kohustatud komisjoni

küsimusele vastama, vastas sellele mittetäielikult ja petlikult (vt selle kohta Euroopa Kohtu 29. juuni 2006. aasta otsus kohtuasjas C-301/04 P: komisjon *vs.* SGL Carbon, EKL 2006, lk I-5915, punkt 69).

93 Käesoleva väite põhjendatust tuleb hinnata nende kaalutluste valguses.

6. mai 1999. aasta dokument

94 Tuleb märkida, et 6. mai 1999. aasta dokument toob täpsemate üksikasjadeta välja Ühendriikides eelkõige BASF-i vastu vitamiinide valdkonnas läbi viidud uurimised. Selle dokumendi esitamisega piirdus BASF abi andmisega (koos ettevõtjaga Hoffman-La Roche, kes oli juba kaks päeva varem komisjoniga ühendust võtnud) 1996. aasta koostööteatise alusel ja kohtumise taotlemisega komisjoni vastutava liikmega.

95 On ilmne, et otsuses viite puudumine sellele dokumendile ei mõjuta komisjoni hinnangut BASF-i koostöö kohta. See dokument ei sisalda mingit viidet koliinkloriidi ülemaailmsele kartellile (milles Hoffmann-La Roche muu hulgas ei osalenud) ega kartellile, mis loodi seda vitamiini tootvate Euroopa ettevõtjate vahel. See dokument võib äärmisel juhul ja kaudselt käsitleda üksnes koliinkloriidi ülemaailmset kartelli, sisaldamata samas 1996. aasta koostööteatise D osa punkti 2 tähenduses „informatsiooni, dokumente või teisi tõendeid, mis aitavad toime pandud rikkumise olemasolu kinnitada" (vt selle kohta eespool punktis 43 viidatud vitamiinide kohtuotsus, punkt 507).

17. mai 1999. aasta kohtumine

96 Tuleb märkida, et sellel kohtumisel ei koostatud mingit protokolli ei samal päeval ega ka hiljem ja et selle kohta puudub ka helisalvestis. BASF heidab komisjonile selliste toimingute tegematajätmist ette, väitmata samas, et ta palus komisjonil neid teha. Neil asjaoludel ei saa asuda seisukohale, et komisjon on rikkunud hea halduse põhimõtet (vt selle kohta eespool punktis 43 viidatud vitamiinide kohtuotsus, punktid 501, 502 ja 509).

97 Tuleb märkida, et BASF-i ütlused on väga ebaselged teabe osas, mida ta väidetavalt sellel kohtumisel, kus osalesid komisjoni ametnikud ja BASF-i ning Hoffman-La Roche'i esindajad, koliinkloriidi osas esitas. Selle kohtumise sisu käsitlevate dokumentaalsete tõendite osas sisaldab toimik komisjoni ametniku säilitatud stenograafilisi märkmeid. BASF omalt poolt tsiteeris kohtule esitatud seisukohtades Scholzi avaldust, mille ta lisas oma hagiavaldusele. Mainitud avalduse kui tõendi hindamise osas tuleb märkida, et selliste avalduste esitamine poolte poolt ei ole kodukorraga vastuolus. Nende hindamine on aga Esimese Astme Kohtu pädevuses, kes võib, kui kirjeldatud faktid on vaidluse lahendamiseks olulised, nõuda menetlustoiminguna sellise dokumendi autori tunnistajana ülekuulamist (vt selle kohta Esimese Astme Kohtu 24. oktoobri 2003. aasta määrus kohtuasjas T-172/03: Heurtaux *vs.* komisjon, kohtulahendite kogumikus ei avaldata, punkt 3). Käesolevas asjas ei ole sellise meetme võtmine tarvilik.

98 Stenograafilised märkmed annavad lünkliku pildi sellest, mida 17. mai 1999. aasta kohtumisel arutati. Neist ilmneb, et komisjon, Hoffman-La Roche ja BASF arutasid peamiselt võimaliku koostöö esialgseid aspekte, jõudes välja määramata arvu vitamiinitoodete kartellide avalikustamiseni. Arutelu käsitles ettevõtjate soovi koostööd teha, menetluse hetkeseisu Ühendriikides, tehtavaid samme seoses dokumentide avalikustamisega, võttes eelkõige arvesse Ühendriikides esitatud ühishagide pooleliolevaid menetlusi, ajalist planeerimist ja komisjoni seisukohta selles, mida tähendab koostöö ettevõtja jaoks. Ainus viide koliinkloriidile esineb kolmandal leheküljel, kus

on üksnes märgitud, et nimetatud toote osas on sõlmitud salajasi kokkuleppeid. Seega ei saa BASF väita, et kõnealused märkmed tõendavad, et esitati olulist teavet nagu näiteks osalenud ettevõtjate nimed (esile on toodud vaid Jaapani ettevõtjate seotus, kuid ei leidu ühtegi seost koliinkloriidi kartelliga) või rikkumise kestus. Mis puudutab asjaolu, et sõlmitud oli koliinkloriidi käsitlevaid salajasi kokkuleppeid, siis piisab, kui meenutada, et komisjon oli sellest Chinooki teate põhjal teadlik juba ammu enne kõnealuse kohtumise toimumist (vt eespool punkt 3).

99 Scholzi avalduses on märgitud (punkt 10): „[sellel kohtumisel tunnistas BASF] seotust ebaseaduslikus tegevuses, mis puudutab koliinkloriidi, sealhulgas segusid ja eelsegusid, nagu nähtub ka komisjoni enda protokollist kohtumise kohta. Samuti teavitasime me ametnikke sellest, et peamisi vitamiine puudutavad ebaseaduslikud kokkulepped mõjutasid Euroopa turgu, sealhulgas peamised Euroopa ja Jaapani vitamiinitootjad. Nimetasime peamised põhiliste vitamiinidega seotud ettevõtjad, kindlasti Takeda, Eisai, Merck ja Rhône-Poulenc. Euroopa Komisjoni esindajad ei tundunud olevat huvitatud teiste osalejate nimedest. Arvestades, et teiste vitamiinide, sealhulgas koliinkloriidi tootjate arv on suhteliselt väike, võis teiste võimalike turul osalejate nimede tuvastamine Euroopa Komisjoni jaoks olla igal juhul lihtne." Järelikult ilmneb selgelt, et sel kohtumisel käsitleti kõiki ülemaailmseid kartelle, mis hõlmasid suurt hulka vitamiinitooteid. Seega ei käsitletud seal konkreetselt koliinkloriidi, mille kohta esitati väga vähe informatsiooni, välja arvatud asjaolu, mida komisjon juba teadis, et seda toodet puudutav kartell oli loodud.

100 Sellest avaldusest tuleneb, et komisjon nõudis kirjaliku teabe esitamist aruande vormis. Avalduse punktis 12 on selle kohta märgitud:

„[IV peadirektoraadi tolleaegne peadirektor] ütles meile, et komisjon eelistab teavet koguda „traditsioonilisel" meetodil, st ta soovib teavet saada kirjalikus vormis koos

„tavapäraste üksikasjadega" nagu näiteks koosolekute, asukohtade, kuupäevade, osalejate ja arutatud teemade kirjeldus. Neil asjaoludel tegin ma [peadirektorile] ettepaneku, et BASF esitab komisjonile täieliku aruande Euroopa Liitu mõjutavate asjaolude kohta […] [Peadirektor] oli selle ettepanekuga koheselt nõus."

101 Aruanne, millest käib jutt, on 15. juuni 1999. aasta aruanne (vt eespool punktid 21 ja 84). Selle peatükis G, mis käsitleb koliinkloriidi ja mis asub kolmel lehel, viitab BASF neljale koliinkloriidi ülemaailmse kartelli koosolekule, mis toimusid 1992. aasta kevadest kuni 1992. aasta novembrini, sealhulgas Ludwigshafeni koosolekule, ja kuuele muule koosolekule kuni selleni, mis toimus 1994. aasta aprillis Johor Bahrus. Aruandes on märgitud ka seda, et 1996. aasta lõpuni leidsid aset teised koosolekud, kus käsitleti eksportimist Lõuna-Ameerikasse ja Ladina-Ameerikasse, kuid mis osalejatele tulemusi ei andnud. Võttes arvesse, et 15. juuni 1999. aasta aruanne sisaldas BASF-i kinnitusel täielikku ülevaadet koliinkloriidi käsitlevaid kokkuleppeid puudutavatest sündmustest, on vähetõenäoline, et 17. mai 1999. aasta kohtumine viis ulatuslikuma teabe esitamiseni. Seda kinnitab ka hagiavalduse enda punkt 153, milles on märgitud, et „ainus põhjus, miks BASF ei esitanud kohe suuliselt täiendavat üksikasjalikku teavet, oli see, et komisjon nõudis kirjalikke tõendeid". Peale selle on Scholzi avalduse punktis 11 viidatud, et kõnealune kohtumine kestis ligikaudu tund aega, mis ilmselgelt ei võimaldanud esitada üksikasjalikku ülevaadet erinevate ülemaailmsete kartellide kohta, mis hõlmasid kolmeteistkümmet vitamiinitoodet, st kaksteist toodet eespool punktis 39 viidatud vitamiinide kohtuasjas, millele lisandub koliinkloriid.

102 Samuti on komisjoni jaoks täiesti kasutu viide Ameerika ametivõimudega sõlmitud, olgugi et vältimatule, kohtulikule kokkuleppele, kuna see informatsioon ei sisalda iseenesest ühtegi sisulist tõendit Euroopa koliinkloriidi turu kohta.

103 Järelikult ei saa nõustuda BASF-i väitega, mille kohaselt võimaldas 17. mail 1999 esitatud informatsioon komisjonil tõendada ühenduse konkurentsiõiguse rikkumist. Põgus pilk otsuse IV osale pealkirjaga „Faktide kirjeldus" näitab, et selle ajalooline põhi (mis hõlmab 25 lehekülge) sisaldab palju üksikasjalikumat ja sisulisemat teavet kui üldised viited, millega BASF piirdus nii 17. mai 1999. aasta kohtumisel kui ka sama aasta 15. juuni aruandes.

104 Nõustuda ei saa ka etteheitega, mis põhineb komisjoni keeldumisel võtta vastu tunnistaja ütluste vormis suulisi tõendeid, mida oli BASF-i arvates võimalik esitada lühikese tähtaja jooksul. Aeg, mis kulus BASF-i seisukohalt täieliku ja üksikasjaliku 15. juuni 1999. aasta aruande koostamiseks, ei mõjutanud komisjoni hinnangut BASF-i pakutud koostööle. Komisjon kinnitab, et ta ei tuginenud ühelegi muule mõne teise ettevõtja esitatud tõendile, mis oleks nimetatud aruande väärtuse kontekstist sõltuvaks muutnud. Ta rõhutab, ilma et sellele vastu vaieldaks, et 17. mai kohtumise ja 15. juuni 1999. aasta aruande edastamise vahelisel ajal ta informatsiooni ei saanud.

105 Järelikult põhinevad BASF-i väited ekslikul eeldusel, mille kohaselt mõjutas 17. mai kohtumise ja 15. juuni 1999. aasta vaheline aeg tema trahvi vähendamist negatiivselt. Samadel põhjustel ei saa nõustuda ka argumendiga, et kõiki 17. mai 1999. aasta kohtumisele järgnenud teateid tuleb käsitleda sel kuupäeval esitatutena, sest need kinnitavad nimetatud kohtumisel öeldut.

106 Neil asjaoludel tuleb tõdeda, et kuigi tõendid, mis BASF-i kinnitusel esitati 17. mai 1999. aasta kohtumisel, andsid komisjonile kahtlemata võimaluse saata informatsiooninõudeid või isegi määrata kontrolle, on siiski veel komisjoni ülesanne, võttes arvesse esitatud teabe üldist iseloomu, taastada ja tõendada fakte, sõltumata vastutuse möönmisest BASF-i poolt (vt selle kohta eespool punktis 43 viidatud vitamiinide kohtuotsus, punkt 517).

107 Samuti tuleb märkida, et vastupidiselt BASF-i vihjele (vt eespool punkt 78) ei võtnud komisjon 1996. aasta koostööteatise kohaldamisel eespool punktis 39 viidatud vitamiinide kohtuasjas kunagi arvesse 6. mai dokumenti ega 17. mai 1999. aasta kohtumist. Esimene viide neile asjaoludele esineb otsuse 2003/2 põhjenduses 127, kus komisjon avaldab, et sel ajal ei esitatud talle ühtegi avaldust ega dokumentaalset tõendit. Muus osas nähtub otsuse 2003/2 põhjendustest 743, 747, 748, 761 ja 768, et komisjon vähendas trahvisummat, mis oleks BASF-ile muul juhul määratud, 50% võrra üksnes dokumentide põhjal, mille BASF talle edastas 2. juuni ja 30. juuli 1999. aasta vahelisel ajal, ning mis käsitlesid vitamiine A, E, B2, B5, C ja D3, beetakaroteeni ja karotinoide. Selle otsuse 747. põhjenduses esitatud viide 6. mai 1999. aasta dokumendile üksnes näitab kuupäeva, millal BASF andis komisjonile teada oma soovist uurimisel koostööd teha. Otsusega 2003/2 BASF-i trahvi koostöö alusel nende sammude tõttu seega ei vähendatud.

21. mai 1999. aasta teade

108 21. mai 1999. aasta teatega esitas BASF komisjonile kohtuliku kokkuleppe ja sellele lisatud memorandumi, mis kujutab endast Ühendriikides algatatud menetluse raames esitatud süüdistusakti. Mis puudutab nende dokumentide väärtust seoses 1996. aasta koostööteatisega, siis tuleb märkida, et rikkumise olemasolu tuvastamiseks EMP-s komisjon neid otsuses otseselt ega kaudselt ei kasutanud. Seega, kuna puuduvad muud tõendid, mis kinnitaks, et kõnealuse kohtuliku kokkuleppe avalikustamine aitas kaasa EMP-d puudutava rikkumise olemasolu tõendamisele, ei kuulu see avalikustamine 1996. aasta koostööteatise D osa kohaldamisalasse (vt selle kohta 9. juuli 2003. aasta otsus kohtuasjas T-224/00: Archer Daniels Midland ja Archer Daniels Midland Ingredients *vs.* komisjon, EKL 2003, lk II-2597, punkt 297).

109 Järelikult ei tähenda neile dokumentidele viitamata jätmine mingil moel 1996. aasta koostööteatise D osa rikkumist.

23. juuli 1999. aasta teade

110 BASF leiab, et otsuse 49. põhjendus on ekslik osas, milles seal on märgitud, et 23. juuli 1999. aasta teates esitatud informatsioon on sama mis see, mille ta juba esitas eespool punktis 39 viidatud vitamiinide kohtuasjas. BASF väidab, et ta on esitanud koliinkloriidi kohta täiendavaid dokumente.

111 Poolte vahel puudub vaidlus selle üle, et need dokumendid edastati vastusena määruse nr 17 artikli 11 alusel 22. juunil 1999 esitatud informatsiooninõudele. Komisjonile informatsiooninõude vastusena esitatud dokumendid on esitatud seadusest tuleneva kohustuse alusel ja neid ei saa 1996. aasta koostööteatise kohaldamisel arvesse võtta isegi siis, kui nende alusel on tuvastatav need esitanud ettevõtja või mõne muu ettevõtja konkurentsivastane tegevus (eespool punktis 92 viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* SGL Carbon, punktid 41 ja 50). Järelikult ei saa BASF-i argumendiga selle põhjendamatuse tõttu nõustuda. Samadel põhjustel tuleb tagasi lükata ka üldine etteheide, mille kohaselt omistas komisjon ekslikult BASF-i koostöö hindamise raames suurema tähtsuse BASF-i nendele teadetele, millele ei eelnenud informatsiooninõuet (vt eespool punkt 85).

15. juuni aruande ja 23. juuni 1999. aasta teate hindamine 26. mai 1999. aasta informatsiooninõude kontekstis

112 Nagu on märgitud eespool punktis 21, leidis komisjon otsuse 221. põhjenduses, et sõltumata asjaolust, et BASF esitas 15. juuni aruande ja 23. juuni 1999. aasta teate

26. mai 1999. aasta informatsiooninõude vastusena, tuleb neid käsitleda vabatahtlikult esitatud tõenditena. Seega, vastupidiselt BASF-i väidetule, ei ole komisjon nende tõendite edastamise vabatahtlikku iseloomu arvestamata jätnud.

16. juuli 1999. aasta teade

113 Otsuse 223. põhjenduse kohaselt ei sisaldanud 16. juuli 1999. aasta teade mingeid tõendeid, mis oleksid toimepandud rikkumise tuvastamisele kaasa aidanud. Selle dokumendi lugemine kinnitab antud hinnangut. Kaks lisatud tabelit, mis ilmselt käsitlevad koliinkloriidi (pealkirjaga „Premixes and Blends"), illustreerivad vaid BASF-i toomise ja müügi väärtust ning mahtu EMP-s aastatel 1994–1998. Seega sõltumata sellest, kas see teade oli vastus 22. juuni 1999. aasta informatsiooninõudele, ei saa seda 1996. aasta koostööteatise alusel arvesse võtta.

BASF-ile võimaldatud vähendamise üldine hinnang

114 Kõikidest eeltoodud kaalutlustest tuleneb, et komisjon tugines õigesti üksnes 15. juuni aruandele ja 23. juuni 1999. aasta teatele, et hinnata BASF-i koostöö ulatust ja tema trahvi põhisummale kohaldatavat vähendamist 1996. aasta koostööteatise alusel. BASF möönab muu hulgas ka seda, et mainitud teatise jagusid B või C tema suhtes kohaldada ei saa.

115 15. juuni 1999. aasta aruande kolmel lehel asuv peatükk G kirjeldab teatavaid koosolekuid, mis toimusid ülemaailmse kartelli tasandil, täpsustamata seejuures vähimalgi määral neil koosolekutel arutatud teemasid. BASF-i kirjeldatud kaks esimest koosolekut (1992. aasta kevadel ja suvel Méxicos) osutusid käesoleva menetluse jaoks tähtsusetuteks, kuna komisjon möönis otsuse 136. ja 163. põhjenduses, et neil koosolekutel mingile kokkuleppe ei jõutud, ning asetas rikkumise alguse 13. oktoobrile 1992 (kolmas koosolek Méxicos).

116 Lisaks tuleb meenutada, et BASF ei avalikustanud mingit teavet Euroopa tasandi kokkulepete olemasolu kohta, mis olid EMP turu jaoks iseäranis kahjulikud. Isegi 4. novembri 2002. aasta teates märgib BASF vaid kahte potentsiaalselt olulist koosolekut, mille esemeks oli „arutelu Euroopa koliinkloriidi turu üle" (2005. aasta veebruar, koos UCB ja Akzo Nobeliga) ja „arutelu koliinkloriidi turu üle") (1995. aasta juuli, osalejaid ei nimetatud). BASF tunnistas Euroopa tasandi kartelli olemasolu alles pärast vastuväiteteatise saamist, kui ta ei vaidlustanud faktide sisulist õigsust. Kõnealune informatsioon oli seega vähemalt mittetäielik, kuna sellest oli välja jäetud märkimisväärne osa salajasest tegevusest.

117 23. juuni 1999. aasta teatis sisaldab viite Ludwigshafeni koosolekul jagatud dokumenti, mis käsitlevad tootjate ja töötlejate toomismahte aastal 1992 ning samuti rahvusvahelisi saadetisi samaks aastaks. Muus osas sisaldab see teade piiratud tähtsusega dokumente, mida komisjon otsuses muu hulgas ei kasutanud.

118 Kuigi need dokumendid kinnitavad toimepandud rikkumist ja kuuluvad seetõttu 1996. aasta koostööteatise D osa kohaldamisalasse, on nende osakaal siiski vähetähtis, võttes arvesse nende tõendite ulatuslikkust ja üksikasjalikkust, mille komisjon tõi antud juhtumi faktiliste asjaolude kirjeldamiseks välja vastuväiteteatise punktis 1.4 ja seejärel otsuse põhjendustes 63–121.

119 Neil asjaoludel ei saa nõustuda BASF-i argumendiga, mis põhineb sellel, et komisjon saatis Bioproductsi poolt 7. mail 1999 esitatud tõendite väärtuse hindamiseks esimesed informatsioonitaotlused hilinenult. Lisaks, võttes arvesse nende piiratud väärtust, ei ole BASF-i esitatud tõendid võrreldavad nendega, mille esitasid Bioproducts ja Chinook. Seega isegi eeldusel, et viimatimainitud tõendite väärtus ei saavutanud komisjoni nõutud taset, ei muuda see kuidagi hinnangut BASF-i koostööle.

120 Seega ei teinud komisjon mingit viga, kui hindas BASF-i koostööd ja vähendas trahvi, mis BASF-ile muidu oleks määratud, 20% võrra. Järelikult ei saa kolmanda väitega nõustuda. Siiski tuleb täpsustada, et see sedastus ei mõjuta tagajärgi, mis võivad Esimese Astme Kohtu poolt viiendale väitele antaval hinnangul selle vähendamise suhtes olla (vt allpool punktid 212–223).

5. *BASF-i neljas väide, mis põhineb trahvi ebapiisaval vähendamisel sõltumata 1996. aasta koostööteatisest*

Poolte argumendid

121 Sõltumata 1996. aasta koostööteatisest leiab BASF, et ta vääris suuremat vähendamist järgmistel põhjustel:

– ta pakkus oma koostööd väga varajases staadiumis (6. mai 1999);

– ta lõpetas kartellis osalemise enne seda kuupäeva;

– ta esitas üksikasjalikku teavet 17. mai 1999. aasta kohtumisel ja seejärel kirjalikult, saates täiendavat teavet, mida ei olnud nõutud;

– ta esitas komisjonile Ühendriikide ametivõimudega sõlmitud kohtuliku kokkuleppe, mis käsitles ka koliinkloriidi;

– ta vallandas viivitamatult kõik töötajad, kes olid kartellis osalemise eest vastutavad, ja rakendas konkurentsieeskirjadega vastavusse viimise programmi.

122 Võttes arvesse asjaolu, et ta oli otsuse 221. põhjenduse kohaselt esimene kolmest Euroopa tootjast, kes rikkumise kohta vabatahtlikult tõendeid esitas, ja pidades silmas teistele Euroopa tootjatele võimaldatud vähendamisi, palub BASF Esimese Astme Kohtul kasutada oma täielikku pädevust, et vähendada määratud trahvi.

123 BASF rõhutab samuti, et kogu argumentatsioon, mis puudutab koostöö raames esitatud tõendite olulisust, peab sisalduma otsuses, ja et komisjon ei suuda esitada täiendavaid täpsustusi olukorras, kus põhjendused puuduvad.

124 BASF lükkab ümber komisjoni väite, mille kohaselt esitati olulised dokumendid pärast kollektiivmenetluse lõpetamist Ühendriikides. BASF esitas viimase menetlusdokumendi 23. juulil 1999 (vt eespool punkt 110) ehk teisisõnu rohkem kui kolm kuud enne esimese kollektiivhagi läbivaatamist.

125 Komisjon leiab, et käesoleva väite ja sellele eelnenud väite toetuseks esitatud argumendid kattuvad. Komisjon on seisukohal, et asjaolu, et BASF lõpetas kartellis osalemise enne koostöö pakkumist, ei kujuta endast kergendavat asjaolu ega ka koostöö osa. Lisaks ei oma BASF-i koostöö hindamisega seoses tähtsust ka hilisem vastavusse viimise programmi rakendamine. Seega väidab komisjon, et need argumendid on samuti põhjendamatud.

126 BASF-i palve osas teostada Esimese Astme Kohtu täielikku pädevust rõhutab komisjon, et talle hageja poolt esitatud tõendid ei käsitle kartellikokkuleppe Euroopat puudutavaid aspekte. Komisjon viitab oma väidetele nende tõendite väärtuse kohta ja rõhutab selle teabe olulisust, mida kartelli Euroopa tasandi aspektide osas esitasid UCB ja Akzo Nobel. BASF-i käitumine oli petturlik, sest ta üritas viia komisjoni eksitusse seoses 1992. aasta oktoobris México toimunud koosolekuga ja Euroopa tasandi kartelli olemasoluga.

Esimese Astme Kohtu hinnang

127 Eespool punkti 121 esimeses, kolmandas ja neljandas taandes esitatud asjaolusid on eelneva väite raames juba hinnatud. Arvestades nimetatud väite analüüsi, leiab Esimese Astme Kohus, et ükski põhjus ei õigusta täiendavat vähendamist sellele 20-protsendilisele vähendamisele, mida komisjon kohaldas suuniste punkti 3 kuuenda taande alusel, võttes eelkõige arvesse asjaolu, et BASF-i poolt komisjonile esitatud informatsioon on parimal juhul lünklik (vt eespool punkt 116).

128 Seda asjaolu, et BASF vabatahtlikult lõpetas rikkumises osalemise enne komisjoni uurimise algust, on rikkumise kestuse arvutamisel piisavalt arvesse võetud, mistõttu ei saa ta suuniste punkti 3 kolmandale lõigule tugineda (vt selle kohta Esimese

Astme Kohtu 29. aprilli 2004. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-236/01, T-239/01, T-244/01–T-246/01, T-251/01 ja T-252/01: Tokai Carbon jt *vs.* komisjon, EKL 2004, lk II-1181, punkt 341, ja 8. juuli 2004. aasta otsus kohtuasjas T-50/00: Dalmine *vs.* komisjon, EKL 2004, lk II-2395, punktid 328–332). Rikkumise lõpetamine komisjoni esimesel sekkumisel võib loogiliselt olla kergendav asjaolu vaid siis, kui on põhjust oletada, et asjaomane sekkumine on pannud asjaomaseid ettevõtjaid oma konkurentsivastast tegevust lõpetama, sest olukord, kus rikkumine on juba lõppenud enne komisjoni esimest sekkumist, ei ole suuniste selle sättega kaetud (Euroopa Kohtu 25. jaanuari 2007. aasta otsus kohtuasjas C-407/04 P: Dalmine *vs.* komisjon, EKL 2007, lk I-829, punkt 158).

129 Rikkumises otsustavat rolli mänginud töötajate vallandamise osas ei leia Esimese Astme Kohus, et see kujutaks endast tegu, mis õigustab määratud trahvi vähendamist. Tegemist on meetmega, mille eesmärk on sundida oma töötajaid järgima konkurentsieeskirju, mis on igal juhul ettevõtja kohustus ja seega ei saa seda käsitleda kergendava asjaoluna.

130 Argumendi osas, mille kohaselt oli BASF esimene Euroopa tootja, kes komisjonile tõendeid esitas, tuleb märkida, et see asjaolu ei mõjuta eelnevaid hinnanguid. Informatsioon, mille BASF vabatahtlikult ülemaailmse kartelli kohta esitas, oli vähetähtis ja peaaegu kasutu, samas kui Euroopa tasandi kartelli kohta, mille ulatuse tõid päevavalgele UCB ja Akzo Nobel, ei esitanud ta ühtegi dokumenti. Seega ei ole asjaolu, et BASF tegi Euroopa tootjatest koostööd esimesena, aluseks trahvi vähendamisele.

131 Järelikult ei saa neljanda väitega nõustuda.

6. *BASF-i ja UCB väide, mis põhineb õigusnormi rikkumisel selles, et ülemaailmsed ja Euroopa tasandi kokkulepped kvalifitseeriti üheks ja vältavaks rikkumiseks*

Poolte argumendid

132 BASF esitab oma väite kahes osas, mis põhinevad kaitseõiguse rikkumisel ja õigusnormi rikkumisel seoses kartellikokkuleppe kvalifitseerimisega üheks ja vältavaks rikkumiseks.

133 Mis puudutab väite esimest osa, siis komisjon ei märkinud vastuväiteteatises, et ülemaailmsed ja Euroopa tasandi kartellid moodustavad EMP turul ühe rikkumise. Kuna vastuväiteteatises on viidatud ülemaailmse turu jagamise kokkuleppele, mille nn alakokkulepped olid seotud Euroopaga, ei olnud BASF-il võimalust esitada seisukohti sisuliselt erineva kvalifikatsiooni kohta, mis on esitatud otsuses, mille kohaselt tegi rikkumisest ühe rikkumise asjaolu, et sellel oli üks konkurentsivastane eesmärk. See erinevus vastuväiteteatise ja otsuse vahel oleks kujutanud endast kaitseõiguse rikkumist, sest BASF oleks sellele faktide ebaõigele juriidilisele kirjeldusele vastu vaielnud, kui see oleks vastuväiteteatises sisaldunud.

134 Mis puudutab väite teist osa, siis on kartellikokkuleppe kvalifitseerimine üheks rikkumiseks ekslik, sest kahes kartellis osalejad olid erinevad. Muu hulgas on otsuse teatavates põhjendustes mööndud, et tegemist oli kahe erineva rikkumisega. Otsuse 150. põhjenduses kartelli eesmärgi kirjeldamiseks kasutatud sõnad „moonutama tavapäraseid konkurentsitingimusi" ei ole piisavalt eriomased, et põhjendada ühe rikkumise olemasolu. Lisaks oli ülemaailmse kartelli eesmärk jagada ülemaailmseid turge, samas kui Euroopa tasandi kartell käsitles eelkõige hindade kindlaksmääramist

ja klientide jagamist EMP-s, mis on hoopis erinev eesmärk. Komisjoni kinnitus, et rikkuva tegevuse ainus eesmärk oli hindade tõstmine ning et kõik muud eesmärgid olid toetavad ja kaasaaitavad, ei peegelda otsuses esitatud sedastusi. Lisaks oli erinev nende kahe rikkumise kestus ja nende vahel esines ajaline vahe, arvestades et ülemaailmne hinnakokkulepe kehtis 1993. aasta jaanuarist 1994. aasta jaanuarini, samas kui Euroopa kartell kestis 1994. aasta märtsist 1998. aasta oktoobrini. Euroopa kartell ei pakkunud mingit huvi Põhja-Ameerika tootjatele, kuna nad kohustusid end Euroopa turult eemal hoidma ja kuna eksport Põhja-Ameerikasse oli vähetähtis. See huvide tasakaal ei muutunud pärast ülemaailmse kartelli lõppemist.

135 Vastupidiselt otsuse 149. põhjenduses väidetule ei ole BASF kunagi nõustunud sellega, et kartellikokkulepe kvalifitseeriti üheks rikkumiseks. Komisjoni seisukoht on vastuolus tema varasema otsustuspraktikaga, mille kohaselt käsitletakse kahel erineval, kuid tihedalt seotud geograafilisel tasandil sõlmitud salajasi kokkuleppeid erinevate rikkumistena, ja samuti väidetega, mille komisjon esitas Esimese Astme Kohtus otsuse 2003/2 vastu esitatud hagi raames. Komisjoni varasematest otsustest tuleneb, et kahel erineval geograafilisel tasandil sõlmitud salajased kokkulepped võivad endast kujutada ühte rikkumist siis, kui ühel tasandil sõlmitud kokkulepete eesmärk on rakendada, tugevdada või korraldada teisel tasandil kokku lepitud eesmärke, eeldusel et üks ei kesta kauem kui teine. Komisjon ei suuda selgitada, miks pidid Euroopa tootjad pärast ülemaailmse kartelli lõppemist jätkama selle rakendamist. Tegelikkuses panid Euroopa tootjad toime uue rikkumise, kui asusid tegutsema Euroopa kartellis, mis loodi pärast ülemaailmset kartelli ja mis oli sellest hoopis erinev.

136 Seega ei võinud komisjon määrata BASF-ile ülemaailmse kartelli eest mingeid karistusi, kuna see on vastavalt määrusele nr 2988/74 aegunud.

137 UCB leiab, et väidetavalt ühe kartellikokkuleppe kaks tasandit ei ole kuidagi tihedalt seotud. Ülemaailmses kartellis leppisid kokku peamised ülemaailmsed koliinkloriiditootjad, st Põhja-Ameerika ja Euroopa tootjad, ja selle eesmärk oli jagada suuri ülemaailmseid turge eelkõige kokkuleppe kaudu, mille kohaselt Euroopa tootjad ei eksportinud Põhja-Ameerikasse ja Põhja-Ameerika tootjad ei eksportinud enam Euroopasse. Hindade tõstmine ja töötlejate kontrollimine pidi tagama ülemaailmsete turgude jagamise stabiilsuse. Siiski ei olnud kunagi küsimust klientide ja siseriiklike turgude jagamisest EMP-s ega hinnakokkuleppest Euroopas, nagu võib näha otsuse 85. põhjenduses DuCoa esindajale omistatud avaldusest. Kuna need kokkulepped ei püsinud, lõpetasid asjaomased ettevõtjad, teiste hulgas ka UCB, need 1994. aasta aprillis.

138 Kontaktid Euroopa tootjate vahel said seevastu alguse 1994. aasta märtsis ehk ligikaudu kaks aastat pärast Ludwigshafeni koosolekut (vt eespool punkt 4) ja need jätkusid kuni aastani 1998 ehk rohkem kui neli aastat pärast ülemaailmsete kokkulepete lõppemist. Euroopa tootjate vaheliste kokkulepete eesmärk ei olnud reguleerida ülemaailmset turgu, vaid EMP turgu, jagades ära siseriiklikud turud ja kliendid. Seega oli tegemist kahe põhimõtteliselt erineva kavatsusega, milles lepiti kokku erineval ajal, erinevate poolte poolt ja ilmselgelt erinevatel eesmärkidel. Pelk asjaolu, et kahe tegevuse tagajärg on tavapäraste konkurentsitingimuste moonutamine EMP-s, ei ole piisav sedastamaks, et need moodustavad ühe rikkumise. Möönmine, et ühe ja vältava rikkumise olemasolu tõendamiseks piisab niivõrd ebaselgelt määratletud ühisest eesmärgist, lubaks mitmeid EÜ artiklite 81 ja 82 rikkumisi, sõltumata sektorist, kvalifitseerida automaatselt üheks ja vältavaks rikkumiseks. UCB rõhutab, et kuna need kaks kartellikokkulepet puudutavad sama sektorit, esineb toimepandud tegudes vältimatult sarnasusi. Ometi ei ole see asjaolu piisav, et tuvastada nende kahe kokkuleppe vahel tihedat seost, kuna neil oli erinev ese ja majanduslik eesmärk.

139 Kahe kartellikokkuleppe ühe rikkumisena käsitlemise eesmärk on võimaldada komisjonil võtta arvesse ülemaailmset kartelli, vältides aegumist käsitlevaid eeskirju. Eristada tuleb käesolevat kohtuasja ja kohtuasju, milles ühe ja vältava rikkumise mõiste

leevendab raskust tõendada, et kõik kartellikokkuleppe pooled osalesid kõikides konkurentsivastastes tegudes, millel oli üks eesmärk ja mis pandi toime samas majanduslikus olukorras. Käesolev kohtuasi on seevastu analoogiline liidetud kohtuasjadega T-67/00, T-68/00, T-71/00 ja T-78/00: JFE Engineering jt *vs.* komisjon, milles Esimese Astme Kohus tegi otsuse 8. juulil 2004 (EKL 2004, lk II-2501, punkt 22), milles komisjon eristas ülemaailmseid ja Euroopa tasandi rikkumisi, sõltumata sellest, et ta käsitles Euroopa tasandi rikkumist ülemaailmse rikkumise rakendusmeetmena. Lisaks sellele tuleb käeolevat kohtuasja eristada nendest kohtuasjadest, kus kohus on uurinud seda, kas erinevat liiki tegevused (kokkulepped, kooskõlastatud tegevus) võivad üheskoos moodustada ühe rikkumise. Samuti tuleb UCB arvates käesolevat kohtuasja eristada sellistest kohtuasjadest, milles kokkulepete toimimine ja rakendamine jäid kogu kartelli jooksul muutumatuteks.

140 Sellest järeldub, et Euroopa tasandi kartellikokkulepet ei saa pidada esialgselt maailmatasandil sõlmitud kokkulepete jätkuks EMP-s. Selline järeldus tuleb välistada ainuüksi seetõttu, et küsimust siseriiklike turgude jagamisest EMP-s ei ole tõstatanud ülemaailmsetel koosolekutel osalejad ega isegi Euroopa tootjad enne aastat 1994. Komisjon ei ole esitanud ühtegi tõendit, mis suudaks selle kahtluse alla seada.

141 Komisjoni argument, mille kohaselt ei oleks Euroopa tasandi kartellikokkulepe olnud võimalik, kui pooled ei oleks jätkanud ülemaailmsete kokkulepete rakendamist kogu Euroopa tasandi kokkulepete kehtivuse ajal, on otsusega vastuolus. Komisjon märkis otsuses, et ülemaailmne kartellikokkulepe lõppes 1994. aasta aprillis pärast Johor Bahru koosolekut (vt eespool punkt 9) ja et tal puuduvad tõendid Põhja-Ameerika tootjate edaspidiste õigusvastaste tegude kohta. Kuna ülemaailmne kartellikokkulepe pärast 1994. aasta aprilli ei jätkunud, ei pea komisjoni argumentatsioon paika. Sellest järeldub, et kui kahe kartellikokkuleppe vahel ajalist kattuvust ei esine, ei saa komisjon põhjendatult väita, et need kaks konkurentsivastaste kokkulepete taset olid teineteise jaoks vajalikud.

142 Komisjon ei ole BASF-i väidetega nõus ja rõhutab, et ta ei ole kunagi käsitlenud Põhja-Ameerika ja Euroopa tootjate tegevust enne aastat 1994 ning Euroopa tootjate tegevust pärast aastat 1994 kahe erineva kartellina. Lisaks sellele ei ole ta otsuses ülemaailmset kartelli ja Euroopa tasandi kartelli kuidagi eristanud. Seevastu selgitas ta otsuse 64. põhjenduses ja ka paljudes teistes põhjendustes, et üks kartellikokkulepe toimis kahel erineval, kuid tihedalt seotud tasandil, ülemaailmsel ja Euroopa tasandil. Seega on vale väita, et komisjon käsitles õigusvastast tegevust ühe rikkumisena ainult seetõttu, et määrata kindlaks trahvisumma ja vältida aegumistähtaegu.

143 Komisjon väidab, et vastuväiteteatise ja otsuse vahel ei ole mingeid lahknevusi. Ühe ja vältava rikkumise mõistet käsitlevaid põhimõtteid on analüüsitud vastuväiteteatise punktides 164–166 ning need on uuesti välja toodud otsuse põhjendustes 145–148. Peale selle viitab vastuväiteteatise punkt 168 ühisele eesmärgile kaotada koliinkloriidi turul konkurents, samasugusele konkurentsivastasele eesmärgile ja ühele majanduslikule eesmärgile, st eesmärgile moonutada hindade tavapärast kujunemist koliinkloriidi ülemaailmsel turul. Samadel põhjendustel järeldas komisjon otsuses, et tegemist on ühe ja vältava rikkumisega. Kuna komisjoni pädevus on piiratud rikkumistega, mis omavad tagajärgi EMP-s, keskenduski ta otsuse 150. põhjenduses sellele territooriumile. Peale selle lisas komisjon vastuväiteteatisesse kõik vajalikud asjaolud, mis puudutavad ühe ja vältava rikkumise mõiste kohaldamist käesolevas asjas ning rikkumise kestust ja raskust, et järgida BASF-i kaitseõigust.

144 Igal juhul, eeldusel et vastuväiteteatise ja otsuse sõnastuses esineb erinevus, sisaldab esimene neist informatsiooni, mis on vajalik selleks, et BASF-il oleks võimalus olla ära kuulatud küsimuses, mis puudutab ühte ja vältavat rikkumist, järgides seeläbi tema kaitseõigust.

145 Mis puudutab ühe ja vältava rikkumise mõiste väidetavalt ekslikku kohaldamist, siis lükkab komisjon ümber argumendi, mis põhineb kahes kartellis osalenute erinevusel (vt eespool punkt 134). Esiteks ei ole komisjon kordagi maininud „kahte kartelli"

ja teiseks olid vähemalt kolm rikkumisega seotud ettevõtjat (BASF, UCB ja Akzo Nobel) samad. Asjaolu, et komisjonil ei olnud tõendeid, millega tõendada seda, et Bioproducts, Chinook ja DuCoa jätkasid rikkumises osalemist pärast 20. aprilli 1994 (vt eespool punkt 9), ei tähenda, et õigusvastane tegevus Euroopa tasandil oleks muutunud sellest kuupäevast alates erinevaks rikkumiseks.

146 Peale selle on kunstlik ja ebarealistlik asuda seisukohale, et iga kord, kui mõni ettevõtja liitub kartelliga või lahkub sellest, tekkib uus erinev rikkumine, mis hõlmab allesjäänud ettevõtjaid. See kehtib eelkõige siis, kui kartell seisneb sama kaubaturgu puudutavas tegevuses, taotledes suures osas sama majanduslikku eesmärki, omades sama konkurentsivastast iseloomu ja kestes tuumikettevõtjate juhtimisel pikka aega. Asjaolu, et Euroopa tootjad kohandasid ja isegi tõhustasid oma konkurentsivastaseid tegevusi pärast seda, kui Põhja-Ameerika tootjad taandusid, ei muuda kartellikokkuleppe vältavat laadi ega selle peamist eesmärki, mille saavutamine sõltus jätkuvalt töötlejate kontrollimisest ja turgude jagamisest. Ülemaailmse ja Euroopa tasandi kartellikokkuleppe osaliste tegevus oli samalaadne (klientide ja turgude jagamine, töötlejate kontrollimine, tundliku teabe vahetamine ja hindade kindlaksmääramine) ja omas ühte eesmärki, st eesmärki moonutada koliinkloriidi osas tavapäraseid konkurentsitingimusi EMP-s, et määrata kindlaks kunstlikult kõrge hind.

147 Seega ei ole komisjon teinud mingeid vigu ega läinud vastuollu oma seisukohtadega eespool punktis 39 viidatud vitamiinide kohtuasjas, kui ta leidis, et alates 1994. aastast seisnes Euroopa tootjate tegevus üksnes varem Põhja-Ameerika tootjatega sõlmitud kokkulepete jätkamises. Komisjon on seisukohal, et Põhja-Ameerika tootjad olid iseäranis huvitatud esiteks sellest, et Euroopas kohaldataks kõrgeid hindu, et saaks säilitada kõrge hinnataseme piirkondades, kus nad tegutsesid, ja teiseks sellest,

et kontrollitaks Euroopa töötlejaid, et takistada neid eksportimast teistele turgudele madalate hindadega. Seega ei tähendanud nende tootjate lahkumine Euroopa turult nende huvi kadumist selle turu suhtes. Kui tuleks nõustuda BASF-i väidetuga, et Põhja-Ameerika tootjatel ei olnud Euroopa tootjatega võrreldes samad huvid ja eesmärgid, siis ei oleks võimalik seletada kartellikokkuleppe rakendamist ülemaailmsel tasandil.

148 Komisjon on samuti üllatunud, et BASF vaidlustab selle, et tegemist oli ühe ja vältava kartellikokkuleppega, sest vastuses vastuväiteteatisele ta seda ei teinud.

149 Komisjon rõhutab, et kartellikokkuleppe kahe tasandi vahel ei esinenud katkemist, võttes arvesse, et 1994. aasta aprilli Johor Bahru koosoleku esemeks olid miinimumhinnad ja töötlejate kontrollimine (vt eespool punkt 9) ja et Euroopa tasandil rakendati kartellikokkulepe 1994. aasta märtsis.

150 Komisjon leiab, et ka UCB argumendid ei ole põhjendatud. Ta rõhutab, et kohtupraktika kohaselt on peamine element selleks, et teha kindlaks, kas rikkumine on üks ja vältav või esineb mitu erinevat rikkumist, ühine eesmärk, st käesoleval juhul konkurentsi kahjustamine EMP turul koliinkloriidi sektoris (vt Euroopa Kohtu 8. juuli 1999. aasta otsus kohtuasjas C-49/92 P: komisjon *vs.* Anic Partecipazioni, EKL 1999, lk I-4125, punkt 113; Esimese Astme Kohtu 20. märtsi 2002. aasta otsused kohtuasjas T-9/99: HFB jt *vs.* komisjon, EKL 2002, lk II-1487, punkt 186, ja kohtuasjas T-21/99: Dansk Rørindustri *vs.* komisjon, EKL 2002, lk II-1681, punkt 67). See kahjustamine ilmnes esimest korda siis, kui Põhja-Ameerika tootjad lahkusid EMP turult, ja teist korda siis, kui see sama geograafiline turg ära jagati. Asjaolude kogum, millele komisjon oma hinnangu rajas, koosneb samade ettevõtjate osalemisest keelatud kokkuleppes EÜ artikli 81 tähenduses, kõnealuse tegevuse ajalisest jätkuvusest ning konkurentsivastase tegevuse ja taotletud eesmärkide identsusest.

151 Põhja-Ameerika tootjad teadsid või oleksid pidanud teadma, et nende EMP turult lahkumise loogiline tagajärg on selle turu jagamine Euroopa tootjate vahel. Turu jagamisel ülemaailmsel tasandil ei oleks olnud mingit mõtet, kui sellele ei oleks järgnenud turu jagamine ühenduse tasandil, mis omakorda ei oleks osutunud võimalikuks ilma eelneva ülemaailmse kokkuleppeta. Lisaks sellele, et endast ühte rikkumist kujutavatel ülemaailmsetel ja Euroopa tasandi rikkumistel oli sama eesmärk, koondasid nad vältava perioodi jooksul ja identsete tegevuste kaudu samasid ettevõtjaid. Põhja-Ameerika tootjate mitteosalemine Euroopa tasandi kartellikokkuleppes ei muuda komisjoni arvates selle eesmärki ega vältava rikkumise iseloomu, võttes arvesse eelkõige seda, et nende lahkumine EMP turult moonutas sel turul konkurentsi.

152 Selle viimase sedastuse osas ei ole komisjon nõus UCB väitega, mille kohaselt ülemaailmselt puudus kokkulepe hindade suhtes EMP-s. Otsuse 85. põhjenduses välja toodud DuCoa esindaja avalduses (vt eespool punkt 137) on viidatud vaid ühele 1993. aasta jaanuari koosolekule. Ludwigshafeni kokkulepe käsitles samuti hindu Euroopas, nagu on märgitud ka otsuse 77. põhjenduses.

153 Peale selle olid kartellikokkuleppe ülemaailmselt sõlmitud kokkulepped vältimatud, et rakendada kartelli Euroopa tasandil, sest Euroopa turu jagamiseks Euroopa tootjate vahel, säilitades kõrged hinnad, oli vaja, et Põhja-Ameerika tootjad neile tootjatele konkurentsi ei pakuks. Geograafiliste turgude, mille jagamine oli mõlema tasandi kartellikokkuleppe eesmärk, erinevus ei ole oluline asjaolu, sest nimetatud turgude jagamine võimaldas kunstlikult tõsta koliinkloriidi tasuvust, mis oli kartellikokkuleppe ainuke eesmärk. Ühe ja vältava rikkumise teooria mõte on takistada millegi sellise jagamist, mis on põhimõtteliselt üks, st sama eesmärgiga tegevuste kogum. Käesolevas asjas, kui ülemaailmset turgu ei oleks ära jagatud, ei oleks olnud mõtet turge jagada ka Euroopa tasandil ja kui Euroopa tasandil ei oleks turge jagatud, ei oleks ülemaailmsest kartellist saadud mingit kasu.

154 Seega leiab komisjon, et kõrgete hindade säilitamine Euroopas võimaldas Põhja-Ameerika tootjatel kohaldada analoogilisi tingimusi Ameerika turul. Vastupidiselt UCB väidetule Euroopa hindu siiski tegelikkuses arutati, sest iga ülemaailmsete hindade kokkulepe eeldas tingimata hindade kindlaksmääramist Euroopa tasandil. Mis puudutab töötlejate kontrollimist, siis sellest olid huvitatud Põhja-Ameerika tootjad, kes soovisid vältida madalate hindadega eksportimist väljapoole EMP-d, samas kui Euroopa tootjate eesmärk oli takistada töötlejate poolset madalate hindadega müüki EMP-s.

155 Lisaks sellele lükkavad eespool punktis 139 viidatud kohtuotsuse JFE Engineering jt *vs.* komisjon punktid 369 ja 374 ümber UCB väite, välistades selliste eeskirjade kogumi kunstliku tükeldamise, mille eesmärk on turgude jagamine. On ilmne, et Euroopa tasandi kokkulepped kujutavad endast ülemaailmsete kokkulepete jätkamist ja rakendamist, asendades lihtsalt ülemaailmse turu jagamise Euroopa siseriiklike turgude jagamisega. See asendamine oli võimalik vaid seetõttu, et pärast ülemaailmsete kokkulepete lõppemist jätkasid pooled nende rakendamist ja Põhja-Ameerika tootjad Euroopa turult hoidumist, järgides ülemaailmseid kokkuleppeid. UCB on segi ajanud ülemaailmsete kokkulepete jätkumise nende mõju jätkumisega. Ei ole kuidagi vastuoluline möönda, et kartell lõppes küll ülemaailmselt, kuid Euroopa tasandil jätkas see kasu saamist ülemaailmsete kokkulepete mõjust. Neil asjaoludel ei muuda samaaegsuse puudumine seda, et tegemist on ühe ja vältava rikkumisega.

156 Mis puudutab etteheidet, et komisjon kasutas ühe rikkumise mõistet selleks, et vältida aegumistähtaegu puudutavaid eeskirju, rõhutab komisjon, et ta ei ürita saada trahvide määramisest rahalist kasu ja et tema eesmärk ei ole määrata suuri trahvisummasid. Peale selle arvestas komisjon trahvi lähtesumma arvutamisel ülemaailmseid, mitte aga Euroopa turuosi. Kui ta oleks arvestanud Euroopa turuosi, oleks ta pidanud määrama palju suuremad trahvid. Põhja-Ameerika tootjate osas rõhutab komisjon, et nende tegevuse eest oleks karistus määratud kogu rikkumise aja eest, kui nende ülemaailmselt toimepandud teod ei oleks olnud aegunud.

Esimese Astme Kohtu hinnang

Esialgsed märkused

– BASF-i väidete ulatus

157 Kõigepealt tuleb märkida, et selle väite esimese osaga soovitakse tõendada ebakõla vastuväiteteatise ja otsuse vahel seoses ülemaailmsete ja Euroopa tasandi tegevuste kvalifitseerimisega üheks ja vältavaks rikkumiseks. See osa kujutab endast erinevat väidet, mis põhineb BASF-i kaitseõiguse rikkumisel ja mida tuleb vajadusel analüüsida pärast selle väite uurimist, mis põhineb õigusnormi rikkumisel selles, et ülemaailmsed ja Euroopa tasandi kokkulepped kvalifitseeriti üheks ja vältavaks rikkumiseks. Juhul, kui Esimese Astme Kohus leiab, et selle kvalifikatsiooniga on rikutud õigusnormi ja sellega ei saa seetõttu nõustuda, ei oma võimalik kaitseõiguse rikkumise tuvastamine seoses selle kvalifikatsiooniga mingeid tagajärgi (vt selle kohta Esimese Astme Kohtu 15. märtsi 2000. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-25/95, T-26/95, T-30/95–T-32/95, T-34/95–T-39/95, T-42/95–T-46/95, T-48/95, T-50/95–T-65/95, T-68/95–T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 ja T-104/95: Cimenteries CBR jt *vs.* komisjon, nn tsemendi kohtuotsus, EKL 2000, lk II-491, punkt 3436, ja 14. detsembri 2005. aasta otsus kohtuasjas T-210/01: General Electric *vs.* komisjon, EKL 2005, lk II-5575, punkt 633).

– Ühe ja vältava rikkumise mõiste

158 Teatava õigusvastase tegevuse kvalifitseerimine tegevuseks, mis kujutab endast ühte ja vältavat rikkumist või mitut rikkumist, mõjutab põhimõtteliselt määratavat karistust, sest mitme rikkumise tuvastamine võib kaasa tuua mitme eraldiseisva trahvi

määramise iga kord määruse nr 17 artikli 15 lõikes 2 ja määruse nr 1/2003 artikli 23 lõikes 2 sätestatud piirides. Samas aga võivad mitme rikkumise tuvastamisest kasu saada nende rikkumiste toimepanijad, kui mõned neist rikkumistest on aegunud (vt selle kohta eespool punktis 43 viidatud vitamiinide kohtuotsus, punkt 72).

159 Ühe rikkumise mõiste võib viidata kokkulepetes, kooskõlastatud tegevuses ja ettevõtjate ühenduste otsustes seisneva konkurentsivastase tegevuse juriidilisele kvalifikatsioonile (eespool punktis 150 viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Anic Partecipazioni, punktid 112–114; Esimese Astme Kohtu 24. oktoobri 1991. aasta otsus kohtuasjas T-1/89: Rhône-Poulenc *vs.* komisjon, EKL 1991, lk II-867, punktid 125–127; 20. aprilli 1999. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-305/94–T-307/94, T-313/94–T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 ja T-335/94: Limburgse Vinyl Maatschappij jt *vs.* komisjon, nn PVC II kohtuotsus, EKL 1999, lk II-931, punktid 696–698, ja eespool punktis 150 viidatud kohtuotsus HFB jt *vs.* komisjon, punkt 186).

160 Ühe rikkumise mõiste võib samuti viidata isiklikule vastutusele konkurentsieeskirjade rikkumise eest. Ettevõtja, kes osales rikkumises enda tegevusega, mis kuulub EÜ artikli 81 lõikes 1 sätestatud kokkuleppe või kooskõlastatud tegevuse mõistete hulka, ja mille eesmärk on aidata kaasa kogu rikkumise toimumisele, võib olla vastutav ka teiste ettevõtjate poolt selle sama rikkumise raames toime pandud tegude eest selles rikkumises osalemise kogu perioodil. Selline on olukord siis, kui asjaomane ettevõtja oli teiste osaliste rikkuvast tegevusest teadlik või kui ta võis mõistlikult seda ette näha ja kui ta oli valmis võtma riski. See seisukoht pärineb liikmesriikide õiguskordades laialt levinud käsitlusest, mis puudutab vastutuse panemist rikkumiste eest, mille on toime pannud mitu isikut vastavalt nende osalemisele kogu rikkumises. Seega ei ole see vastuolus põhimõttega, mille kohaselt on vastutus selliste rikkumiste eest isiklikku laadi, ei eira süüstavate tõendite individuaalset analüüsi ega riku seotud ettevõtjate kaitseõigust (eespool punktis 150 viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Anic Partecipazioni, punktid 83, 84 ja 203, ja eespool punktis 150 viidatud kohtuotsus HFB jt *vs.* komisjon, punkt 231).

161 Kohus on leidnud, et EÜ artikli 81 lõike 1 rikkumine võib tuleneda mitmest teost või jätkuvast tegevusest, mis kuuluvad „üldisesse plaani" seetõttu, et neil on identne eesmärk moonutada konkurentsi ühisturul. Sellisel juhul on komisjonil õigus panna vastutus nende tegude eest osalemise alusel rikkumises tervikuna (eespool punktis 66 viidatud kohtuotsus Aalborg Portland jt *vs.* komisjon, punkt 258), isegi kui on tõendatud, et asjaomane ettevõtja on otseselt osalenud vaid kartellikokkuleppe ühes või mitmes osas (eespool punktis 159 viidatud PVC II kohtuotsus, punkt 773). Ka see, et erinevatel ettevõtjatel on olnud erinevad ülesanded ühise eesmärgi poole püüdlemisel, ei kõrvalda konkurentsivastast eesmärki ja järelikult rikkumist, tingimusel et iga ettevõtja annab ühise eesmärgi poole püüdlemisel panuse endale sobival tasemel (eespool punktis 157 viidatud tsemendi kohtuotsus, punkt 4123, ja eespool punktis 139 viidatud kohtuotsus JFE Engineering jt *vs.* komisjon, punkt 370).

162 Käesolevas asjas oli kartellikokkuleppe ülemaailmse ja Euroopa tasandi osade üheks ja vältavaks rikkumiseks kvalifitseerimise tagajärg see, et tuvastati üksainus kartell, mis kestis 13. oktoobrist 1992 kuni 30. septembrini 1998. Seevastu juhul, kui Esimese Astme Kohus leiab, et need kaks osa moodustavad erinevad rikkumised, tuleb seetõttu tõdeda, et ülemaailmne kartell kestis 13. oktoobrist 1992 kuni 20. aprillini 1994 (vt eespool punkt 9). Lisaks otsuse osalisele tühistamisele omaks see sedastus mõju ka BASF-i ja UCB trahvi arvutamisele.

163 Seega tuleb uurida, kas eespool punktides 159–161 viidatud kohtupraktikat silmas pidades rikkus komisjon õigusnormi, kui kvalifitseeris hagejatele süüks pandud tegevused üheks ja vältavaks rikkumiseks. Selleks tuleb esialgsete märkuste raames samuti välja tuua komisjoni seisukoht, millele ta asus vastuväiteteatises, ja võrrelda seda otsuse põhjendustega.

– Seisukoht, mille komisjon võttis vastuväiteteatises, ja otsuse põhjendused

164 22. mai 2003. aasta vastuväiteteatise punktist 111 nähtub, et komisjon leidis tol ajal, et kartell kestis maailmatasandil aastatel 1992–1998 ja Euroopa tasandil 1993. aasta märtsist kuni 1998. aasta oktoobrini. Seega oli komisjon seisukohal, et kartelli rakendati erinevatel tasanditel: maailmatasandil, piirkondlikul tasandil ja isegi siseriiklikul tasandil vastavalt asjaomastel turgudel tegutsevate ettevõtjate huvidest ja seotusest (vastuväiteteatise punkt 78). Komisjon leidis, et kartell seisnes koliinkloriiditootjate vahelises vältavas kokkuleppes, mis koosnes sisuliselt ülemaailmsetest lepetest ja piirkondlikest „all-lepetest" Euroopa tasandil (vastuväiteteatise punktid 79 ja 84).

165 Vastuväiteteatise punktidest 168 ja 169 tuleneb, et komisjoni hinnangul kujutas kartelli Euroopa osa endast maailmatasandil kokku lepitud põhimõtete erilist kohaldamist, mis osutus võimalikuks tänu kindlusele, et Põhja-Ameerika tootjad ei sekku Euroopa turule, eksportides sinna koliinkloriidi. Seega oli tegemist Euroopat käsitlevate „all-lepetega" vastavalt väljendusele, mida komisjon vastuväiteteatises mitmel korral kasutab (vt näiteks punktid 79, 84, 90 ja 169). Põhja-Ameerika tootjate osas leidis komisjon, et nende vastutus kõikide tegude osas tuleneb asjaolust, et nad olid neist „all-lepetest" teadlikud (vastuväiteteatise punkt 169).

166 Seega ilmneb, et pooltele vastuväiteteatise adresseerimise ajal oli komisjon seisukohal, et ülemaailmsed ja Euroopa tasandi kokkulepped moodustasid ühe rikkumise, mille toimepanemises oli igal osalisel oma kindel roll.

167 Samas pärast seda, kui Põhja-Ameerika tootjad olid esitanud oma seisukohad vastuväiteteatise sisu kohta, võttis komisjon tagasi oma etteheited, mis puudutasid salajasi kontakte maailmatasandil, mis väidetavalt leidsid aset pärast 20. aprilli 1994 (vastuväiteteatise punktid 121–123, 144–147, 149 ja 151).

168 Neil asjaoludel võttis komisjon otsuses esineva lähenemisviisi, mis puudutab asjaomaste kokkulepete ülemaailmse ja Euroopa tasandi omavahelist seost.

169 Nii kinnitab komisjon otsuse 64. põhjenduses pealkirjaga „Kartelli organiseerimine", et kartell toimis „kahel erineval, kuid tihedalt seotud tasandil". Sama põhjenduse kohaselt oli maailmatasandil ette võetud tegevuste eesmärk tõsta hindu ülemaailmselt, kontrollida koliinkloriidi töötlejaid ja turustajaid, tagamaks, et nad ei pakuks koliinkloriidi madalate hindadega, ning jagada ülemaailmsed turud kokkuleppe kaudu, mille kohaselt Põhja-Ameerika tootjad lahkusid Euroopa turult.

170 Otsuse 65. põhjenduses, mis käsitleb Euroopa tasandi koosolekuid, märgib komisjon, et nendel koosolekutel järgiti ülemaailmset kokkulepet, sealhulgas Euroopa tootjate endi vahelist kokkulepet eesmärgiga tõsta hindu ja kontrollida töötlejaid Euroopas. Seega käsitleti neil koosolekutel hinnatõusu mitte üksnes kogu EMP-s, vaid samuti siseriiklikel turgudel ja seoses individuaalsete klientidega. Kõik see korraldati nii, et austada Euroopa tootjate turuosi selleks, et tagada parem tasuvus ja turgude stabiilsus. Otsuse 68. põhjenduse kohaselt saavutati see stabiilsus, kõrvaldades või välistades konkurentide ekspordi geograafilistes piirkondades, kus teistel konkurentidel oli suured turuosad. Vastavalt sellele samale põhjendusele oli võtmeelemendiks kokkulepe, mis sätestas, et Euroopa tootjad ei ekspordi Põhja-Ameerikasse ja et

Põhja-Ameerika tootjad ei ekspordi Euroopa turule. Tänu sellele turgude jagamisele oli nimetatud tootjatel võimalik „stabiliseerida" oma siseriiklikku turgu ja tõsta oma piirkonnas tasuvust. Samuti sõlmiti kokkulepe, et tõsta hindu kogu maailmas samale tasemele. See kokkulepe pidi võimaldama mitte ainult parandada turu tasuvust, vaid samuti vältida piirkondadevahelise ekspordi destabiliseerimist. Nende eesmärkide poole püüdlemine oligi see, miks oli hädavajalik töötlejaid ja turustajaid kontrollida.

171 Otsuse 69. põhjenduse kohaselt seisnesid ülemaailmsed kokkulepped neljas konkurentsivastases tegevuses, mis olid omavahel seotud ja mis sisaldasid ülemaailmsete hindade kindlaksmääramist ja tõstmist, maailmaturgude jagamist (Põhja-Ameerika ja Euroopa tootjate lahkumine vastavalt Euroopa ja Põhja-Ameerika turgudelt), turustajate ja töötlejate kontrollimist ning lõpuks äriliselt tundliku informatsiooni korrapärast vahetamist selleks, et tagada kokkulepete rakendamine.

172 Pärast ülemaailmsel ja Euroopa tasandil toimunud koosolekute kirjeldamist pühendab komisjon kümme põhjendust ühe ja vältava rikkumise mõiste analüüsimisele ja sellega seotud põhimõtete kohaldamisele käesolevas asjas. Otsuse 145.–148. põhjenduses, mis kuuluvad pealkirja „Ühe ja vältava rikkumise mõiste – Põhimõtted" alla, kordab komisjon suurt osa vastuväiteteatises esitatud arutluskäigust (vt eespool punkt 166), tsiteerides eespool punktis 150 viidatud kohtuotsust komisjon *vs.* Anic Partecipazioni. Samas aga otsuse 150.–154. põhjenduses esitab komisjon põhjendused oma uuele arutluskäigule, mis puudutab ühe ja vältava rikkumise põhimõtte kohaldamist käesolevas asjas.

173 Otsuse 150. põhjenduse kohaselt oli ülemaailmsetel ja Euroopa tasandi kokkulepetel üks konkurentsivastane eesmärk, milleks oli moonutada tavapäraseid konkurentsitingimusi EMP-s. Täpsemalt viitab neil kahel tasandil sõlmitud kokkulepete võrdlus sellele, et Euroopa tasandil sõlmitud kokkuleppeid võib käsitleda selle jätkamisena

Euroopa tootjate poolt, milles oli esialgu mitte ainult Põhja-Ameerika tootjatega, vaid ka Euroopa tootjate enestega maailmatasandil hinnatõusude ja töötlejate kontrollimise osas juba kokku lepitud. Komisjon märgib, et selleks, et tõsta teatavatele Euroopa klientidele esitatud hindu, jagati need kliendid asjaomaste Euroopa tootjate vahel ära. Selleks, et need tootjad sellises jagamises kokku suutsid leppida, on komisjoni meelest ilmne, et nad pidid austama teineteise ülemaailmseid turuosi Euroopas.

174 Vastavalt otsuse 151. põhjendusele osalesid Akzo Nobel, UCB ja BASF kõnealustes tegevustes nii Euroopas kui ka ülemaailmselt, leppides kõigepealt maailmatasandil kokku EMP-s ellu viidavates teatavates tegevustes ja seejärel neid jätkates, korraldades kohtumisi Euroopa tasandil. Põhja-Ameerika tootjad Euroopa koosolekutel ei osalenud, sest ajal, mil need algasid, olid ülemaailmsed kokkulepped lõpufaasis. Lisaks, isegi eeldusel, et Euroopa kokkulepped said alguse enne 14. märtsi 1994 (komisjon möönab, et seda asjaolu ei suuda ta tõendada), oli Põhja-Ameerika tootjate jaoks neil osalemine mõttetu, sest nad olid nõustunud Euroopa turult lahkuma.

175 Otsuse 152. põhjenduse kohaselt olid Põhja-Ameerika tootjad teadlikud või oleksid pidanud olema teadlikud Euroopa tasandi kokkulepetest. Euroopa tootjate peamine eesmärk, mida taheti saavutada Põhja-Ameerika tootjate lahkumise kaudu Euroopa turult, oli Euroopa turu „stabiliseerimine". Ometi ei olnud see „stabiliseerimine" võimalik ilma muude täiendavate salajaste kokkulepeteta Euroopa tootjate vahel.

176 Kokkuvõtteks märgib komisjon otsuse 153. põhjenduses, et Euroopa tootjad olid konkurentsi moonutamises EMP-s tegelikult kokku leppinud alates ülemaailmsete kokkulepete sõlmimisest kuni Euroopa tasandi kokkulepete lõppemiseni. Komisjoni

arvates tõendab asjaolu, et Euroopa tootjad omasid Euroopa turul kokku 80-protsendilist turuosa, seda, et nad olid suutelised rakendama oma kokkuleppeid isegi pärast ülemaailmsete kokkulepete lõppemist.

Kõnealuse rikkuva tegevuse kvalifitseerimine

177 Tuleb märkida, et eespool punktis 159 viidatud kohtupraktika kohaselt kujutavad maailmatasandil ellu viidud ja otsuse 69. põhjenduses kirjeldatud konkurentsivastased tegevused endast ühte rikkumist. See seisneb kokkulepetes (ülemaailmsete hindade kindlaksmääramine ja tõstmine, Põhja-Ameerika tootjate lahkumine Euroopa turult ning turustajate ja töötlejate kontrollimine) ja kooskõlastatud tegevuses (tundliku informatsiooni vahetamine eesmärgiga vastastikku mõjutada osapoolte äritegevust).

178 Sama kehtib ka Euroopa tasandi konkurentsivastaste tegevuste suhtes, mis kujutavad endast iseenesest ühte rikkumist, mis seisneb kokkulepetes (hindade kindlaksmääramine ja tõstmine EMP-s, siseriiklikel turgudel ja individuaalsetele klientidele, klientide jagamine, turuosade jagamine ning turustajate ja töötlejate kontrollimine) ja kooskõlastatud tegevuses (tundliku informatsiooni vahetamine eesmärgiga vastastikku mõjutada osapoolte äritegevust).

179 Samas ei tulene kohtupraktika antud asjas kohaldamisest automaatselt, et ülemaailmsed ja Euroopa tasandi kokkulepped moodustavad koos ühe ja vältava rikkumise. Ilmneb, et hindade tavapärase kujunemise moonutamises seisneva ühise eesmärgi olemasolu õigustas selles kohtupraktikas käsitletud asjades erinevate kokkulepete ja kooskõlastatud tegevuse käsitlemist asjaoludena, mis moodustavad ühe rikkumise. Selles osas ei saa aga mööda vaadata asjaolust, et need tegevused olid oma laadilt

täiendavad, sest igaüks neist oli mõeldud tegelema ühe või mitme tavapärasest konkurentsist tuleneva tagajärjega, ja aitasid vastastikuse toime kaudu kaasa konkurentsivastaste tagajärgede saavutamisele, mida nende tegevuste elluviijad olid ühe eesmärgiga üldise plaani raames kavandanud.

180 Seda silmas pidades tuleb täpsustada, et ühe eesmärgi mõistet ei saa määratleda üldise viitega konkurentsi moonutamisele koliinkloriiditurul, sest konkurentsi kahjustamine kujutab nii eesmärgi kui tagajärjena endast iga sellise tegevuse olemuslikku osa, mis kuulub EÜ artikli 81 lõike 1 kohaldamisalasse. Ühe eesmärgi mõiste selline määratlus ohustab võtta ühe ja vältava rikkumise mõistelt osa selle tähendusest, kuna selle tagajärjel tuleks mitmeid ühte majandussektorit puudutavaid tegevusi, mis on EÜ artikli 81 lõikega 1 keelatud, süstemaatiliselt käsitleda asjaoludena, mis moodustavad ühe rikkumise.

181 Seega tuleb kontrollida, kas need kaks kogumit kokkuleppeid ja kooskõlastatud tegevusi, mille kui ühe ja vältava rikkumise eest komisjon otsuses karistuse määras, on omavahel täiendavad eespool punktis 179 välja toodud tähenduses. Lisaks on komisjon ise see, kes põhjendab oma väiteid sellega, et tugineb asjaolule, et ülemaailmsed ja Euroopa tasandi kokkulepped olid „tihedalt seotud" (vt eespool punktid 4, 142 ja 169).Selles osas tuleb arvestada kõiki asjaolusid, mis võimaldavad seda seost tuvastada või kahtluse alla seada, näiteks kõnealuste erinevate kokkulepete ja kooskõlastatud tegevuste kohaldamise periood, sisu (sealhulgas kasutatud meetodid) ja vastastikusest seosest tulenevalt eesmärk.

182 Kõnealuste kokkulepete kohaldamise perioodi osas tuleb tõdeda, et ülemaailmsete kokkulepete lõppemine hiljemalt 20. aprillil 1994 tähendab seda, et alates sellest kuupäevast ei olnud Põhja-Ameerika tootjad enam kohustatud Euroopasse mitte eksportima. Komisjon ise on see, kes väidab, et tal puuduvad tõendid teiste

koosolekute või kontaktide kohta, milles Põhja-Ameerika tootjad oleksid osalenud või mille kaudu nad oleksid kindlaks määranud hinnad EMP jaoks või kinnitanud oma algset kohustust pärast seda kuupäeva Euroopasse mitte eksportida (vt otsuse 165. põhjendus). Sellest järeldub, et hinnang, mille kohaselt oli Euroopa turu omavahel ära jagamiseks – säilitades kõrged hinnad – vaja, et Euroopa tootjad oleksid kindlad selles, et nad ei pea Põhja-Ameerika tootjatega konkureerima (vt eespool punkt 153), ei arvesta asjaolu, et ülemaailmsed kokkulepped ei olnud alates 20. aprillist 1994 enam kehtivad. Euroopa turu jagamise kokkuleppeid rakendati ilma igasuguse sellise kokkuleppeta, mis keelas eksportimist Ühendriikidest.

183 Lisaks ei saa nõustuda komisjoni järeldusega, mille kohaselt ei oleks osalenud ettevõtjad saanud ülemaailmsete turgude jagamisest mingit kasu ilma Euroopa turu jagamiseta ja vastupidi (vt eespool punkt 153). Käesolevas asjas oli Euroopa turule eksportimise keelu eesmärk vältida selle turu häirimist koliinkloriidi müümisega kunstlikult madalate hindadega, mis oleks kaasa toonud ületootmise püsikulude ühe osa taastamise (otsuse 39. ja 68. põhjendus). Selle ärilise ohu kõrvaldamine on erinev eesmärk kui Euroopa turgude jagamine, sest selle saavutamiseks, nagu nähtub allpool, oli tarvis kohaldada erinevaid mehhanisme.

184 Euroopa kokkulepped, mis sõlmiti alles 14. märtsil 1994 Schoteni koosolekul, samas kui pooled nentisid ülemaailmsete kokkulepete nurjumist viimastel koosolekutel Brugges ja Johor Bahrus 1993. aasta novembris ja 1994. aasta aprillis (otsuse 92.–95. põhjendus), olid sellest vaatenurgast järelikult autonoomsed seoses vastastikuse kokkuleppega lahkuda Euroopa ja Põhja-Ameerika turgudelt. See järeldus kehtib *a fortiori* perioodi osas, mis järgnes ülemaailmse kokkuleppe saavutamise igasuguste püüdluste formaalsel lõppemisel (Johor Bahru koosolekul, mis kestis 14.–20. aprillini 1994). Järelikult ei ole komisjonil õigus, kui ta väidab otsuse 68. põhjenduses, et Euroopa tootjad said EMP turgu „stabiliseerida" tänu ülemaailmsete turgude eelnevale jagamisele, kuna need turud ei olnud enam jagatud Põhja-Ameerika ja Euroopa tootjate vahel ajal, mil rakendati Euroopa tasandi kokkuleppeid.

185 Lisaks, väites, et pärast ülemaailmsete kokkulepete formaalset lõppemist jätkasid pooled nende rakendamist ja et Põhja-Ameerika tootjad jätkasid hoidumist Euroopa turult, kohaldades ülemaailmseid kokkuleppeid (vt eespool punkt 155), läheb komisjon vastuollu otsuse 165. põhjendusega, mille kohaselt tal ei olnud tõendeid teiste koosolekute või kontaktide kohta, milles Põhja-Ameerika tootjad oleksid osalenud või mille kaudu nad oleksid kindlaks määranud hinnad EMP jaoks või kinnitanud oma algset kohustust Euroopasse mitte eksportida (vt eespool punkt 9).

186 Kohtuistungil selle kohta küsimustele vastates märkis komisjon, et nende argumentidega ei soovinud ta väita, et ülemaailmne kokkulepe säilis pärast selle lõpetamise kuupäeva, mis on otsuses välja toodud, vaid et tegelikult jäi seotud ettevõtjate tegevus enam-vähem selliseks, nagu see oli siis, kui kokkulepped kehtisid. Seega tuleb eristada seda asjaolu ja otsuse 165. põhjenduses esitatud asjaolu, mis puudutab ülemaailmse kokkuleppe kestust.

187 Tuleb tõdeda, et see eristamine, mis on muu hulgas vastuolus komisjoni kirjalike dokumentidega (vt eespool punkt 155), põhineb EÜ artikli 81 vääral tõlgendamisel. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt huvitub EÜ artiklitega 81 ja 82 loodud konkurentsisüsteem kokkulepete või mistahes muus võrreldavas vormis kooskõlastuse või koordineerimise pigem majanduslikest tagajärgedest kui juriidilisest vormist. Seega kartellikokkulepete puhul, mis enam ei kehti, piisab EÜ artikli 81 kohaldamiseks sellest, et nende mõju kestab peale nende formaalset lõppemist edasi (vt Esimese Astme Kohtu 29. juuni 1995. aasta otsus kohtuasjas T-30/91: Solvay *vs.* komisjon, EKL 1995, lk II-1775, punkt 71, ja 11. detsembri 2003. aasta otsus kohtuasjas T-59/99: Ventouris *vs.* komisjon, EKL 2003, lk II-5257, punkt 182 ja viidatud kohtupraktika). Sellest järeldub, et rikkumise kestust ei tule hinnata mitte perioodi alusel, mil kokkulepe kehtis, vaid perioodi alusel, mil süüdistatavad ettevõtjad EÜ artikliga 81 keelatud tegevusi ellu viisid. Komisjoni seisukohad ei võimalda selgitada põhjust, miks ei määratud ühtegi trahvi Põhja-Ameerika tootjatele, kui nad jätkasid tegutsemist neis kokkulepetes kehtestatu kohaselt ka pärast 20. aprilli 1994. Otsuse 165. põhjenduse tõlgendusega, mida pakkus komisjon, ei saa seega nõustuda.

188 Mis puudutab asjaolu, millele komisjon viitab kohtuasja T-111/05 raames esitatud vastureplikis ja mille kohaselt säilis ülemaailmse kartelli mõju pärast selle formaalset lõppemist (vt eespool punkt 155), siis tuleb märkida, et nii nagu eelmises punktis esitatud väidetki ei ole seda otsuses välja toodud. Nõustuda ei saa komisjoni poolt kohtuistungil antud selgitusega, et ta viitas sellele asjaolule otsuse 96. põhjenduses osas, milles ta märkis, et pärast ülemaailmsete kokkulepete lõppemist oli eksportimine Põhja-Ameerikast Euroopasse jäänud suhteliselt väheseks. Otsuse 40. ja 44. põhjendusest tuleneb, et 1990. aastal moodustas koliinkloriidi import 9% ühenduse turu – mis koosnes kaheteistkümnest liikmesriigist – hinnangulisest väärtusest, samas kui 1997. aastal moodustas koliinkloriidi import kogu EMP müügimahust 9,3%. Need arvud ei kinnita komisjoni seisukohta, kuna need näitavad, et impordi olukord oli Euroopa turul enam-vähem sama nii ajal enne ülemaailmsete kokkulepete sõlmimist kui ka pärast nende lõppemist ja et need kokkulepped sisuliselt Euroopa turu struktuuri kontinentidevahelise impordi osas järelikult ei mõjutanud.

189 Isegi kui eeldada, et otsuse 96. põhjendus viitab sisuliselt Euroopa turu struktuuri väidetavatele muutustele, mis tekkisid ülemaailmsete kokkulepete tõttu ja mis aitasid kaasa Euroopa tasandi kokkulepete rakendamisele, ei ole see asjaolu igal juhul tõendatud. Esimese Astme Kohus palus pooltel ja ka Akzo Nobelil anda oma hinnang hagejate ja Akzo Nobeli turuosade suurusele Euroopa turul (tähenduses, et see hõlmab ühenduse liikmesriike ja EFTA liikmesriike, kes moodustasid 1994. aastal EMP) 1992. aasta kolmandas kvartalis ehk teisisõnu ülemaailmsete kokkulepete alguses. Ometi ükski pool selle kohta täpseid andmeid ei esitanud, kuna kõnealused tehingud tehti niivõrd ammu. Seega tuleb hinnang anda teabe alusel, mis nähtub otsusest, ja samuti teabe alusel, mis tuleneb otsuses viidatud toimikust.

190 Nagu on märgitud otsuse 97. ja 153. põhjenduses, oli Akzo Nobeli, BASF-i ja UCB turuosa Euroopa turul ajal, mil Euroopa tasandi kokkulepped sõlmiti (1994. aasta

märts), suurem kui 75% ja seega võisid nad selle turu ära jagada ilma, et neil oleks tulnud tunda muret teiste ülemaailmsete tootjate tegevuse üle. Samas ei tundu see suur turuosa olevat ülemaailmsete kokkulepete tulemus. Otsuse 40. põhjendusest tuleneb, et 1990. aastal moodustas koliinkloriidi import ühenduse turu väärtusest 9% (40 000 tonnist imporditi 3525 tonni). Ülemaailmse rikkumise esimeseks aastaks oleva 1992. aasta seitsme esimese kuuga kasvas import Põhjas-Ameerikast Euroopasse 2900 tonnini 43 800 tonnist ehk 6,6% Euroopa turust (71. põhjendus). Samal aastal suurenes Ertisa turuosa maksimaalselt 7,9%-ni (3500 tonni suurune tootmismaht, nagu nähtub kohtuasjas T-101/05 esitatud kostja vastusele lisatud toimiku leheküljelt 1999). Kui võtta arvesse ICI (neljas Euroopa tootja, kes kõnealustes tegevustes ei osalenud, kuna ta piirdus traditsiooniliselt Ühendkuningriigi turuga) ligikaudu 15% suurust turuosa, nagu nähtub otsuse 152. joonealusest märkusest, jääb Akzo Nobeli, BASF-i ja UCB ühiseks turuosaks 1992. aastal vähemalt 70,5%. Seega tuleb tõdeda, et ülemaailmsed kokkulepped ei toonud kaasa piisavalt olulist muutust Euroopa turu struktuuris ja eelkõige BASF-i, UCB ja Akzo Nobeli ühises turuosas, mis toetaks järeldust, et just tänu neile kokkulepetele said kolm Euroopa tootjat EMP turu omavahel ära jaotada.

191 Neil asjaoludel ei saa nõustuda väitega, et Euroopa tasandi kokkulepped kujutasid endast ülemaailmsete kokkulepete jätkumist ja rakendamist, üksnes asendades ülemaailmse jagamise Euroopa siseriiklike turgude jagamisega (vt eespool punkt 155). Konkurentsivastast kokkulepet ei saa põhimõtteliselt käsitleda juba lõppenud teise kokkuleppe rakendamise vahendina (vt selle kohta eespool punktis 139 viidatud kohtuotsus JFE Engineering jt *vs.* komisjon, punkt 363).

192 Mis puudutab kummagi nende kahe kokkulepete kogumi eesmärki, siis nähtub otsuse 64.–68. ja 150.–153. põhjendusest, et komisjon tugines ühe konkurentsivastase eesmärgi olemasolule, mis seisnes soovis saavutada kunstlikult kõrged hinnad. Kuigi on tõsi, et ülemaailmne kokkulepe sätestas tootjatele kohaldamisele kuuluvad miinimumhinnad (vt näiteks otsuse 77., 79., 85., 88., 90., 91. ja 92. põhjendus), oli

samas selle meetme ainus eesmärk siiski kaitsta selle kokkuleppe võtmeelementi, st välistada eksport Euroopast Põhja-Ameerikasse ja vastupidi, mitte aga jagada Euroopa tootjate vahel Euroopa turgu. Kui tootjad oleksid otsustanud müüa Euroopa töötlejatele ja turustajatele liiga madalate hindadega (üleliigse tootmismahu tõttu), oleks see võimaldanud viimatimainituil otsuse 151. põhjenduse kohaselt eksportida koliinkloriidi Ühendriikidesse konkureerivate hindadega. On üheselt selge, et Põhja-Ameerika tootjad oleksid vastukaaluks pidanud rakendama kokkuleppe tähenduses kohast käitumist oma klientidega (töötlejad ja turustajad) Ühendriikides.

193 Vastavalt otsuse 85. põhjendusele, mis tsiteerib DuCoa avaldust, „on õigustatud öelda, et kui [DuCoa esindaja] avaldas, et nad üritasid tõsta hindu maailmatasandil, siis peeti eelkõige silmas hindu Kaug-Idas ja Ladina-Ameerikas; eurooplastega Põhja-Ameerika hindu ei arutatud ega kokku ei lepitud, ka Euroopa hindu eurooplastega ei arutatud ega kokku ei lepitud ja need teemad ei olnud ühegi kavandatud kokkuleppe esemeks". Selle sama avalduse kohaselt „Ameerika tootjad ei üritanud kunagi dikteerida koliini hindu Lääne-Euroopas […], kuid nad märkisid, et kui Euroopas on hinnad liiga madalad, võidakse toode Ühendriikidesse reeksportida". Vastupidiselt sellele, mida väidab komisjon, ei võimalda selle avalduse sõnastus tõlgendada seda nii, et see puudutab üksnes 1993. aasta jaanuari koosolekut.

194 Mis puudutab 152. põhjenduse kahte viimast lauset, mille kohaselt tõendab maailmatasandi ja Euroopa tasandi omavahelist seotust asjaolu, et Euroopa turu stabiliseerimine, mis oli üks ülemaailmse kokkuleppe eesmärkidest, oli võimatu ilma teiste Euroopa tootjate vaheliste salajaste kokkulepeteta, siis need põhinevad valel eeldusel. Ei otsusest ega Esimese Astme Kohtule esitatud toimikumaterjalidest, millele komisjon tugineb, ei nähtu, et ülemaailmses kokkuleppes viidatud turgude „stabiliseerimine" tähendab antud juhul Euroopa ja Ameerika turgude jagamist tootjate vahel, kes seal edasi tegutsesid.

195 Seevastu, nagu on juba esile toodud (vt eespool punkt 192), oli selle „stabiliseerimise" eesmärk välistada kontinentidevahelist eksporti, mis toimub madalamate hindadega kui need, mis kehtivad importivas piirkonnas. Otsuse 39. põhjenduse kohaselt, „kui see aset leiab, võib [see import], sõltumata asjaomaste mahtude väiksusest, omada destabiliseerivat mõju importivas piirkonnas kehtivale hinnatasemele eelkõige siis, kui see tase on seal suhteliselt kõrge". Nimetatud põhjendus täpsustab, et seda tüüpi müük võib olla atraktiivne äriühingule, kellel on ületootmine ja kes soovib saada tagasi osa oma püsikuludest.

196 Asjaolu, et turgude „stabiliseerimist" tuleb selliselt mõista, kinnitab otsuse 68. põhjendus, mis käsitleb ülemaailmse kartelli toimimist ja milles on sätestatud: „[…] ei olnud võimalik välistada ohtu, et tootjad loovutavad tootmise teatava ülejäägi juhusliku suunatud müügi kaudu, mis on mõeldud vaid katma püsivaid tootmiskulusid. Isegi kui müük toimub väikestes kogustes, võib selline eksport häirida hindu importival turul, kuna kliendid võivad sellise müügi esinemist kasutada eesmärgiga välja kaubelda hinna alandamist. Turu stabiliseerimine saavutatakse seega nii, et kõrvaldatakse või välistatakse konkurentide eksport geograafilistesse piirkondadesse, kus teistel konkurentidel on suur turuosa. Selles osas oli võtmeelemendiks kokkulepe, mis sätestas, et Euroopa tootjad ei ekspordi Põhja-Ameerikasse ja et Põhja-Ameerika tootjad ei ekspordi Euroopa turule. Tänu sellele turgude jagamisele said teised ettevõtjad „stabiliseerida" enda siseriiklikku turgu ja parandada enda piirkonnas tasuvust." Isegi eeldusel, et sõnadega „parandada enda piirkonnas tasuvust" ei pea komisjon silmas vaid Põhja-Ameerika tootjate lahkumist, vaid samuti EMP turu jagamist Euroopa tootjate vahel, ei pea selline analüüs paika, kui arvestada tagajärgi, mis tulenesid konkurentsivastase tegevuse lõpetamisest maailmatasandil hiljemalt 20. aprillil 1994 (vt eespool punktid 184–190).

197 Tuleb lisada, et – nagu nähtub ka otsuse 71. ja 75. põhjendusest ning 31. ja 66. joonealusest märkusest – ülemaailmse kokkuleppe rakendamisel oli kõikidel tootjatel ületootlus, mis soodustas koliinkloriidi kontinentidevahelist eksporti madalate hindadega ja ohustas seega maailmaturu stabiilsust (vt eespool punktid 192 ja 195).

Seega ei viidanud „stabiliseerimise" mõiste ülemaailmse kokkuleppe raames Euroopa ja Põhja-Ameerika turgude sisesele jagamisele, nagu on väidetud otsuse 152. põhjenduses. Asjaolu, et Euroopa tootjad alustasid Euroopa turu jagamist alles siis, kui ülemaailmne kartell oli lõppenud, ja ajal, kui osapooled olid möönnud selle kokkuleppe nurjumist (otsuse 93. põhjendus), tõendab, et nende eesmärk ei olnud osaleda ülemaailmsetes kokkulepetes selleks, et jagada hiljem neile jäetud turge. Lisaks tuleb tõdeda, et komisjon ei esita otsuses ühtegi tõendit, mis sellise eesmärgi olemasolu kinnitaks.

198 Kontroll, millele turustajad ja töötlejad olid allutatud, erineb vastavalt taotletud eesmärgile. Ülemaailmsete kokkulepete raames võttis see kontroll koliinkloriidi eest „kohase hinna" küsimise vormi (otsuse 69. põhjenduse punkt c). Selle meetme kohta märgib komisjon otsuse 81. põhjenduses: „[…] seda kontrolli kohaldati eelkõige nii, et tagati see, et töötlejad ostaksid oma koliinkloriidi kartelli liikmetelt ja kohastel tingimustel. Bioproductsi märkmetes on kirjas: „Peame kontrollima töötlejate toormaterjali. Saame kasumit hinnatõusust". Sama eesmärk nähtub ka 75. põhjenduses viidatud dokumendist, millest nähtub järgmist: „Töötlejaid ja turustajaid tuleb kontrollida kohaste hindade abil". Lõpuks tuleneb ühest [Ludwigshafeni] koosolekult pärinevast dokumendist: „Iga [koliinkloriiditootja] vastutab töötlejate kontrollimise eest enda siseriiklikul turul. Teisest piirkonnast pärineva vedela [koliinkloriidi] tarnimine on selle reegliga vastuolus ja rikub turgu"." Järelikult hõlmas see kontroll Euroopa ja Põhja-Ameerika tootjate koosolekutel kokku lepitud „madalaimate" hindade järgimist (otsuse 77. ja 79. põhjendus).

199 Selle kontrollieesmärgi osas märgib komisjon otsuse 151. põhjenduses: „Mis puudutab hinnatõuse Euroopas, siis piirdus Põhja-Ameerika tootjate huvi tagamisega, et hinnatase Euroopas ei langeks liiga palju allapoole seda, mis oli teistes piirkondades maailmas. Kuna see ilmselgelt ei juhtunud seni, kuni töötlejaid kontrolliti,

ei olnud vaja ülemaailmsetel koosolekutel konkreetselt Euroopa hindu uurida muus osas, kui ülemaailmselt kokkulepitud hinnatõusu osana." Seega oli selle kontrolli eesmärk takistada turustajaid ja töötlejaid seadmast ohtu kokkulepete eesmärki, st vastastikust lahkumist Euroopa ja Põhja-Ameerika turgudelt. Otsuse 165. põhjenduse kohaselt lõpetasid vastastikuse lahkumise kokkuleppe pooled selle leppe hiljemalt 20. aprillil 1994 (vt eespool punktid 185–187).

200 Otsuse 99. põhjenduse punkti d kohaselt toimus aga Euroopa kokkulepete raames turustajate ja töötlejate kontrollimine erinevates vormides: välistati soodushindadega müük (turustajaid puudutav meede), tagati, et töötlejad ostavad toorainet kartelli liikmetelt kohastel tingimustel, teavitati neid kartelli liikmete poolt kokku lepitud hinnatasemetest ja loodi ainuõiguslikke sidemeid. Selle kontrolli eesmärgi osas rõhutatakse samas põhjenduses, et see seisnes turuosade suhtes sõlmitud kokkulepete tõhususe tagamises, klientide jagamises ja hindades, nagu Euroopa tootjad kokku olid leppinud.

201 Seega ei ole ülemaailmsete hinnakokkulepete ja Euroopa tootjate poolt pärast nende kokkulepete lõplikku lõppemist läbi viidud EMP turu jagamise vahel „otsest seost", mida väidab komisjon. Seda tõendab ka asjaolu, et see jagamine tingis vastavalt otsuse 65., 103., 105. ja 113. põhjendusele erineva tehnika kohaldamise, mis seisnes Euroopa iga tootja poolt igale kliendile erineva hinna määramises selleks, et see klient oleks „määratud" Euroopa tasandil sõlmitud salajastes kokkulepetes nimetatud kindla tootja juurde. Seda ei oleks saavutatud ühe „madalaima" hinna põhjal, mis oli mõeldud kohaldamiseks kõikide tootjate poolt ja mis oli kindlaks määratud ülemaailmsetes kokkulepetes (otsuse 77. ja 79. põhjendus).

202 Peale selle ei kohustanud miski Euroopa tootjaid võtma pärast ülemaailmsete kokkulepete lõppemist aluseks nende kokkulepete raames otsustatud „madalaimat" hinda, et Euroopa kliendid omavahel ära jagada. Neil asjaoludel ei pea paika komisjoni argument, et „madalaima" hinna kindlaksmääramine maailmatasandil tähendas tingimata hindade kindlaksmääramist Euroopa tasandil.

203 Samuti tuleb rõhutada, et otsus ei sisalda ühtegi tõendit, mis suudaks kinnitada seda, et Euroopa tootjad sõlmisid EMP turu (isegi hilisema) jagamise kokkuleppe ülemaailmset kartelli käsitlevatel koosolekutel, ja seda, et nad soovisid ülemaailmseid kokkuleppeid kasutada selleks, et lihtsustada EMP turu hilisemat jagamist. Pealegi möönab komisjon otsuse 151. põhjenduses, et ta ei suuda sellist asjaolu tõendada. Kui olukord oleks selline olnud, siis ei oleks olnud mingit põhjust mitte paigutada EMP turu jagamist käsitlevate kokkulepete algust enne 14. märtsi 1994 asuvasse aega, mil Euroopa tootjad esimest korda kokku said. Olukord siiski selline ei olnud.

204 Neil asjaoludel ei ole otsuse 151. põhjendus (vt eespool punkt 174) asjakohane osas, milles üritatakse selgitada, miks Põhja-Ameerika tootjad Euroopa koosolekutel ei osalenud. 151. põhjenduse see osa vastab Euroopa tootjate poolt haldusmenetluses esitatud ainetule argumendile, mis põhines sellel, et ülemaailmsete ja Euroopa tasandi kokkulepete pooled ei olnud samad.

205 Sama moodi ei kinnita tulemuslikult komisjoni seisukohta otsuse 152. põhjendus (vt eespool punkt 175) osas, milles see sätestab, et Põhja-Ameerika tootjad olid või pidid olema Euroopa kokkulepete olemasolust teadlikud. Kui Põhja-Ameerika tootjad oleksid olnud neist kokkulepetest teadlikud, oleks see ühe rikkumise tuvastamise juhul tähendanud nende vastutuse laienemist tervele rikkumisele, tingimusel

et need kokkulepped olid ülemaailmsete kokkulepetega seotud (vt selle kohta eespool punktis 139 viidatud kohtuotsus JFE Engineering jt *vs.* komisjon, punkt 371). Seega ei mõjuta see asjaolu Euroopa tootjate vastutust ega tõenda ühe ja vältava rikkumise olemasolu.

206 Seega ei ole õige üldine väide, et Euroopa kokkuleppeid võib käsitleda esialgu ülemaailmsetena mitte ainult Põhja-Ameerika tootjatega, vaid ka Euroopa tootjate endi vahel sõlmitud hinnatõusu ja töötlejate kontrollimist puudutavate kokkulepete jätkamisena Euroopa tootjate poolt. Sama kehtib kahtlemata ka hinnangu kohta, mille kohaselt moodustab kokkulepete kogum ühe kartelli, millest Põhja-Ameerika tootjad ühel kindlal hetkel lahkusid ja mille tunnusjooni selles osalemist jätkanud pooled pärast Põhja-Ameerika tootjate lahkumist kohandasid.

207 Eeltoodud kaalutlusi arvesse võttes ei saa komisjon eespool punktis 150 viidatud kohtuotsuse Dansk Rørindustri *vs.* komisjon punktile 67 tugineda. Kuigi on tõsi, et rikkumise osas, mis algselt puudutas eelisoleeritud torude Taani turgu ja mingi aja pärast kogu Euroopa turgu, võttis Esimese Astme Kohus selleks, et kvalifitseerida nimetatud tegevused üheks ja vältavaks rikkumiseks, arvesse ühte eesmärki kontrollida kaugküttetorude turgu, põhines see hinnang siiski ka teistel sama olulistel kaalutlustel. Nii rõhutas Esimese Astme Kohus selles kohtuotsuses sarnaselt komisjonile, et „Taani kartellikokkuleppe algusest saadik [oli olemas] pikaajaline eesmärk, millega sooviti laiendada kontrolli tervele turule […] ja et 1994. aasta lõpus kogu Euroopa turu osas sõlmitud uue kokkuleppe ning varasemate kokkulepete vahel esines ilmne jätkuvus meetodites ja tegevustes" (punktid 65 ja 68). Lisaks on punktis 67, millele komisjon tugineb, rõhutatud, et esimesest kokkuleppest hinnatõusu koordineerimise kohta eksporditurgudel tulenes, et „juba algusest saadik ei piirdunud Taani tootjate vahel sõlmitud kartellikokkulepe ainult Taani turuga".

208 Käesolevas asjas ei ole komisjon tõendanud, et hagejatel oli ülemaailmsetes kokkulepetes osalemisel pikemaajalisem eesmärk, mis seisnes EMP turu jagamises nii, nagu tehti Euroopa kokkulepete raames. Samuti ei ole komisjon tõendanud seost meetodite ja tegevuste vahel, mida kummaski kokkulepete kogumis kasutati.

209 Arvestades tagajärgi, mis tulenevad ülemaailmsete ja Euroopa tasandi kokkulepete rakendamise vahelisest ajalise kattuvuse puudumisest (vt eespool punktid 182–191), asjaolust, et vastastikune lahkumine Euroopa ja Põhja-Ameerika turgudelt ning EMP turu jagamine klientide jaotamise teel kujutavad endast erinevate meetoditega saavutatavaid erinevaid eesmärke (vt eespool punktid 192–202), ja lõpuks selliste tõendite puudumisest, mis kinnitaksid Euroopa tootjate kavatsust liituda maailmatasandi kokkulepetega selleks, et hiljem EMP turgu jagada (vt eespool punkt 203), tuleb tõdeda, et Euroopa tootjad panid toime EÜ artikli 81 lõike 1 kaks erinevat rikkumist, mitte ühe ja vältava rikkumise.

210 Järelikult tuleb otsus tühistada osas, milles hagejatele määratakse trahv osalemise eest ülemaailmases kartellikokkuleppes, mis kujutab endast rikkumist, mis tuleb lugeda aegunuks. Tühistamise mõju BASF-ile määratud trahvisumma arvutamisele uurib kohus allpool punktides 212–223. Tühistamise mõju UCB-le määratud trahvi arvutamisele tuleb analüüsida pärast seda, kui kohus on uurinud selle hageja teist väidet (vt allpool punktid 235–241).

211 Neil asjaoludel ei ole vaja otsust teha väite kohta, mis põhineb BASF-i kaitseõiguse rikkumisel (vt eespool punkt 175).

BASF-i trahvi arvutamine

212 Kõigepealt tuleb rõhutada, et Esimese Astme Kohtu nõudel esitasid nii hagejad kui komisjon kohtuistungil oma hinnangud trahvide summa arvutamise kohta eeldusel, et Esimese Astme Kohus nõustub väitega, mis põhineb õigusnormi rikkumisel selles, et ülemaailmsed ja Euroopa tasandi kokkulepped kvalifitseeriti üheks rikkumiseks. Nagu on märgitud eespool punktis 120, ei mõjuta BASF-i koostööle kolmanda väite raames antud hinnang tagajärgi, mis võivad Esimese Astme Kohtu poolt viiendale väitele antaval hinnangul selle vähendamise suhtes olla.

213 Ühenduste kohtule määruse nr 1/2003 artikliga 31 antud täielik pädevus annab talle lisaks karistuse õiguspärasuse lihtsale kontrollimisele õiguse asendada komisjoni hinnang enda omaga ja järelikult määratud trahv või karistusmakse tühistada, seda vähendada või suurendada, kui ta peab lahendama selle summa küsimust (eespool punktis 65 viidatud kohtuotsus Groupe Danone *vs.* komisjon, punktid 61 ja 62). Siinkohal tuleb märkida, et suunistega ei mõjutata trahvi hindamist ühenduse kohtus, kui kohus teeb otsuse mainitud pädevuse alusel (Esimese Astme Kohtu 27. juuli 2005. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-49/02–T-51/02: Brasserie nationale jt *vs.* komisjon, EKL 2005, lk II-3033, punkt 169).

214 Seega tuleb Esimese Astme Kohtul teostada oma täielikku pädevust, kuna BASF on kohtul palunud hinnata talle määratud trahvi summat.

215 Selles osas tuleb kõigepealt uurida komisjoni poolt kohtuasjas T-111/05 kostja vastuses esitatud väidet, mille kohaselt eeldab trahvide summa uus arvutamine Euroopa tootjate kategooriatesse liigitamise muutmist. Selle väite aluseks on asjaolu, et otsus lähtus sellisel liigitamisel rikkumises osalenud ettevõtjate ülemaailmsetest turuosadest 1997. aastal, mis oli rikkumise viimane terve aasta. Selle hinnangu alusel

liigitas komisjon UCB ja Akzo Nobeli kolmandasse kategooriasse (vastavate turuosadega 13,4% ja 12%), samas kui BASF-i liigitas ta neljandasse kategooriasse turuosaga 9,1% (vt eespool punkt 15).

216 Samas, kuna ainuke rikkumine, mida tuleb arvestada, on see, mis puudutab EMP turgu (vt eespool punkt 210), tuleb Euroopa tootjate kategooriatesse jagamisel lähtuda turuosadest sellel turul. Selline muudatus ei muuda ettevõtjate kategooriatesse jagamist ega rikkumise raskuse alusel määratud lähtesummasid. Otsuse 44. põhjendusest nähtub, et 1997. aastal olid Euroopa turul Akzo Nobeli ja UCB turuosad vastavalt 28,9% ja 28,5%, samas kui BASF-il oli see 20,9%. Turuosade selline jagunemine õigustab komisjoni tehtud liigitust, mille kohaselt kuuluvad Akzo Nobel ja UCB kolmandasse ning BASF madalamasse kategooriasse.

217 Lähtesummade üldine tase peab jääma samaks, mis on määratletud otsuse 202. põhjenduses. Need summad määrati kindlaks, lähtudes rikkuva tegevuse väga raskest laadist nii maailma kui ka Euroopa tasandil ning Euroopa koliinkloriidituru suhteliselt väikesest väärtusest (52,6 miljonit eurot aastal 1997), kusjuures need tegurid on asjakohased isegi siis, kui ainuke rikkumine, mida tuleb arvesse võtta, puudutab EMP turgu.

218 Seega peab BASF-ile rikkumise raskuse alusel määratud lähtesumma jääma samaks ehk 18,8 miljonile eurole.

219 Mis puudutab BASF-i Euroopa kokkulepetes osalemise kestust, siis nähtub otsuse 101., 102., 105. ja 206. põhjendusest, et see algas 29. novembril 1994 Amersfoorti (Madalmaad) koosolekul ja lõppes 30. septembril 1998. Selles osas tuleb märkida,

et komisjoni pakutud lähenemine, mis seisneb lähtesumma suurendamises 10% iga terve aasta eest ja 5% iga täiendava terve kuuekuulise perioodi eest, võib käesolevatel asjaoludel tekitada hagejate vahel märkimisväärseid lahknevusi. Kuna BASF-i osalemine rikkumises kestis kolm aastat ja kümme tervet kuud, siis kui kohus peab kohaldama 5-protsendilist suurendamist, et arvestada neid kümmet kuud, jätaks see arvestamata neli täiendavat kuud. Samuti tuleb märkida, et antud asjas on Esimese Astme Kohtul täpsed andmed iga hageja rikkumises osalemise kestuse kohta ja et seega on tal võimalik arvutada nende trahv viisil, mis peegeldab selle osalemise täpset kestust ja muudab trahvid proportsionaalsemaks.

220 Täieliku pädevuse teostamise raames leiab Esimese Astme Kohus, et kohaldada tuleb 38-protsendilist suurendamist, et arvestada BASF-i rikkumises osalemise perioodi, mis kestis kolm aastat ja kümme kuud.

221 BASF-i trahvi lähtesummaks on seega 25,944 miljonit eurot. Seda summat tuleb korduvuse alusel suurendada 50% (vt eespool punkt 18), mis teeb trahvisummaks 38,916 miljonit eurot.

222 BASF-i trahvi lõplik summa määratakse kindlaks pärast selle 10-protsendilist vähendamist sel alusel, et ta ei vaidlustanud faktide sisulist õigsust. Mis aga puudutab tõendeid, mille BASF esitas koostöö alusel ja mis tagasid talle täiendava 10-protsendilise vähendamise (vt eespool punkt 87), siis tuleb meenutada, et asjaolu, et ettevõtja tegi komisjonile kättesaadavaks informatsiooni, mis puudutab tegusid, mille eest ei oleks määruste nr 17 ja nr 1/2003 alusel saanud temalt trahvi nõuda, ei kujuta endast 1996. aasta koostööteatise kohaldamisalasse kuuluvat koostööd (eespool punktis 108 viidatud kohtuotsus Archer Daniels Midland ja Archer Daniels Midland Ingredients *vs.* komisjon, punkt 297). Võttes arvesse, et need tõendid käsitlesid eranditult ülemaailmseid kokkuleppeid, samas kui BASF-i poolt Euroopa kokkulepete osas

esitatud teave oli väheväärtuslik (vt eespool punkt 116), et ülemaailmsete kokkulepetega seonduv rikkumine on loetud aegunuks (vt eespool punkt 210) ja et seetõttu ei pea BASF selle eest mingit trahvi maksma, siis puudub tal õigus seda täiendavat 10-protsendilist vähendamist saada, mida talle sel alusel võimaldati.

223 Järelikult tuleb BASF-i trahvisummaks määrata 35,024 miljonit eurot.

7. *UCB teine väide, mis põhineb 1996. aasta koostööteatise ekslikul kohaldamisel*

Poolte argumendid

224 UCB leiab, et ülemaailmsete ja Euroopa tasandi kokkulepete eristamine muudab 1996. aasta koostööteatise kohaldamise tema suhtes kahjulikumaks. Täpsemalt, kuna UCB oli esimene ettevõtja, kes ühenduse tasandi salajase kartellikokkuleppe avalikustas (vt eespool punkt 19) ja kes täitis kõik teised 1996. aasta koostööteatise B osas sätestatud tingimused, leiab ta, et tal on õigus trahvisumma, mis talle muidu oleks määratud, vähendamisele 75–100%.

225 UCB väidab, et komisjoni uus teatis, mis käsitleb kaitset trahvide eest ja trahvide vähendamist kartellide puhul (EÜT 2002, C 45, lk 3; ELT eriväljaanne 08/02, lk 155, edaspidi „2002. aasta koostööteatis”), mis asendab 1996. aasta koostööteatise, sätestab, et komisjon tagab kaitse kehtestatava trahvi eest ettevõtjale, kes esitab

esimesena tõendid, mis võimaldavad tal tuvastada EÜ artikli 81 rikkumist. Põhiõiguste kaitse standard ühenduse õiguskorras nõuab *in mitius* tagasiulatuvuse põhimõtte kohaldamist, mis on rahvusvahelise õiguse üldpõhimõte ja mis täiendab karistust raskendava seaduse tagasiulatuva jõu puudumise põhimõtet. Komisjon on kohustatud seda põhimõtet kohaldama igas menetluses, mis võib kaasa tuua karistuste määramise konkurentsieeskirjade alusel. Järelikult oleks komisjon pidanud kohaldama 2002. aasta koostööteatise A osa, mis on 1996. aasta koostööteatise B osaga võrreldes leebem „seadus", kuna see tagab täieliku kaitse, jätmata komisjonile summa vähendamise osas kaalutlusõigust, nagu seda teeb 1996. aasta koostööteatis. 2002. aasta koostööteatise kohaldamine oleks seega andnud UCB-le määratud trahvi eest täieliku kaitse.

226 *Lex mitior'*i tagasiulatuvuse mõiste hõlmab endas kõikide selliste spetsiifiliste sätete muudatusi, mida ametiasutus kavatseb isiku vastu kohaldada, nagu näiteks komisjoni teatised konkurentsi valdkonnas määratavate trahvide kohta. See põhimõte on ülimuslik ka 2002. aasta koostööteatise punkti 28 suhtes, mis lubab teatist kohaldada alates 14. veebruarist 2002. Asjaolu, et õiguspärane ootus, mis UCB-l koostööd tehes oli, põhines 1996. aasta koostööteatisel, ei välista *lex mitior* põhimõtte kohaldamist.

227 Igal juhul oleks 1996. aasta koostööteatise kohaldamisel pidanud komisjon UCB-le trahvi mitte määrama, sest ta oli esimene, kes Euroopa tasandi kartellikokkuleppe kohta enne komisjoni kõiki nõudeid informatsiooni esitas, ja seda ajal, mil komisjon sellest kartellikokkuleppest teadlikki ei olnud.

228 Komisjon rõhutab, et tegelikult kujutab see väide endast nende tagajärgede analüüsi, mis tekivad juhul, kui UCB esimene väide põhjendatuks loetakse. Seega viitab ta oma argumentidele, mis nimetatud väite kohta käivad, ja leiab, et käesoleva väitega ei tuleks nõustuda.

229 Teise võimalusena möönab komisjon, et kui hagejate tegevus ei oleks moodustanud ühte ja vältavat rikkumist, oleks UCB trahvisummat vähendatud vähemalt 75%. Sellisel juhul oleks muudetud trahvisumma arvutamise aluseks olnud teisi elemente, nagu kestus, kergendavad ja raskendavad asjaolud ning käive, mida arvestati, et rakendada erinevat kohtlemist.

230 *Lex mitior*'i tagasiulatuva kohaldamise põhimõtte osas rõhutab komisjon, et kuigi on tegemist karistusõiguse üldpõhimõttega, ei ole otsused, millega konkurentsi valdkonnas trahve määratakse, oma olemuselt siiski karistusõigusesse kuuluvad. Kohtupraktika ei kinnita hageja väidet, et *lex mitior*'i tagasiulatuv kohaldamine on konkurentsi valdkonnas kohustuslik. Peale selle eeldab nimetatud põhimõtte kohaldamine, et muudetaks trahvi arvutamise õiguslikku alust, st määruse nr 17 artikli 15 lõiget 2, mida 2002. aasta koostööteatisega ei muudetud.

231 Komisjonil on trahvisumma kindlaksmääramisel kaalutlusõigus, mida piiravad koostööteatised. Kohtupraktika on kinnitanud, et seni, kuni need teatised jäävad määruse nr 17 sätete raamidesse, on komisjonil lai kaalutlusõigus määrata kindlaks trahvide tase, mis vastab tema konkurentsipoliitika vajadustele. Lisaks seob komisjon end selle kaalutlusõiguse teostamisega vaid seni, kuni kohaldatav teatis kehtib. Ta rõhutab, et 2002. aasta koostööteatis asendas 1996. aasta koostööteatise alates 14. veebruarist 2002. Samas on õiguspärane ootus, mis UCB-l oli, piiratud iga teatise *ratione temporis* kohaldamisega, antud juhul 1996. aasta koostööteatise kohaldamisega.

232 Igal juhul ei ole komisjon kindel, kas 2002. aasta koostööteatis on 1996. aasta koostööteatisega võrreldes üldiselt soodsama iseloomuga. Seda ei saa hinnata 2002. aasta koostööteatise sätete valikulisel kaalumisel. Vastupidisel juhul oleks komisjon kohus-

tatud seda teatist tagasiulatuvalt kohaldama vaid ettevõtjate suhtes, kes peavad seda endale soodsaks, mistõttu satuks ohtu konkurentsipoliitika ühtsus.

Esimese Astme Kohtu hinnang

Lex mitior'i kohaldamine

233 Kohtupraktikast tuleneb, et tagasiulatuva jõu puudumise põhimõte ei välista suuniste kohaldamist, mille mõjul enne suuniste vastuvõtmist toimepandud rikkumiste eest määratud trahvide tase tõuseb, tingimusel et poliitika, mida nendega rakendatakse, oli mõistlikult ettenähtav sellel ajal, kui kõnealused rikkumised toime pandi (eespool punktis 91 viidatud kohtuotsus Dansk Rørindustri jt *vs.* komisjon, punktid 202–232).

234 Järelikult asjaolu, et komisjonil on – olgugi et tingimuslik – õigus huvitatud isikute kahjuks tagasiulatuvalt kohaldada käitumiseeskirju, mille eesmärk on tekitada välist mõju, nagu näiteks suunised, välistab komisjoni mistahes kohustuse kohaldada *lex mitior*'i.

UCB trahvi arvutamine

235 UCB trahvisumma arvutamiseks tuleb kõigepealt viidata eespool punktides 212–217 antud hinnangutele.

236 Asjaolu, et väär on komisjoni sedastus, et rikkumised moodustasid ühe ja vältava rikkumise, mõjutab peale selle ka UCB-le määratud trahvi summat, arvestades 1996. aasta koostööteatist. Nagu komisjon möönab (vt eespool punkt 229), oleks UCB suhtes kohaldatud 1996. aasta koostööteatise jagu B pealkirjaga „Trahvi määramata jätmine või selle summa oluline vähendamine", kui ülemaailmseid kokkuleppeid oleks käsitletud Euroopa tasandi kokkulepetest eraldiseisva rikkumisena ja seetõttu aegununa. Neil asjaoludel tuleb tõdeda, et UCB teatas komisjonile Euroopa kartellikokkuleppest ja täitis teised tingimused, mis on 1996. aasta koostööteatise B osas sätestatud (vt allpool punkt 237).

237 1996. aasta koostööteatise B osas on sätestatud:

„Ettevõtja puhul, kes:

a) teavitab komisjoni salajasest kartellist enne, kui komisjon on oma otsuse alusel alustanud kartellis osalevate ettevõtjate uurimist, tingimusel et komisjonil ei ole veel teavitatud kartelli olemasolu tõendamiseks piisavalt teavet;

b) esitab kartelli olemasolu tõendavaid määravaid tõendeid esimesena;

c) on lõpetanud osaluse õigusvastases tegevuses hiljemalt kartellist teatamise hetkeks;

d) esitab komisjonile kogu vajaliku teabe ning samuti kõik tema valduses olevad kartelli puudutavad dokumendid ja tõendid ning jätkab pidevat ja igakülgset koostööd kogu uurimise vältel;

e) ei ole sundinud teisi ettevõtjaid kartellis osalema ega ole õigusvastases tegevuses omanud algatavat või määravat rolli,

vähendatakse trahvisummat, mis oleks määratud koostöö puudumisel, 75% võrra või jäetakse see üldse määramata." [mitteametlik tõlge]

238 Neil asjaoludel tuleb 12,9 miljoni euro suurust lähtesummat, mille komisjon määras kindlaks rikkumise raskuse alusel (vt eespool punkt 15), suurendada 45% võrra rikkumise kestuse alusel, mis on ligikaudu neli ja pool aastat (14. märtsist 1994 kuni 30. septembrini 1998). Põhisummaks määratakse seega 18,705 miljonit eurot.

239 Kuna UCB suhtes ühtegi raskendavat asjaolu ei tuvastatud, tuleb põhisummat protsentuaalselt vähendada tema koostöö alusel. Selle protsendi määramiseks tuleb tõdeda, et UCB avalikustas Euroopa tasandi kartelli, mis võimaldas komisjonil määrata märkimisväärseid karistusi, arvestades, et seda võimalust ei oleks tal olnud ülemaailmse kartelli alusel, mis oli tema esimese sekkumise hetkel juba aegunud (vt

eespool punkt 9). Lisaks tuleneb otsuse 102., 105., 107., 108., 109., 114., 118., 119. ja 120. põhjendusest, et UCB poolt välja toodud üheksa koosolekut katsid kogu EMP-d puudutava rikkumise kestuse, samas kui kuus koosolekut, millest teatas Akzo Nobel, olid vaid vahekoosolekud, nagu nähtub otsuse 110., 112., 113, 115, 116. ja 117. põhjendusest.

240 Sellele vaatamata avalikustas UCB veidi vähem kui kaks kolmandikku toimunud koosolekutest. Lisaks, kuigi UCB tegutses omal initsiatiivil, oli ta selle informatsiooni esitamise ajal (26. juulil 1999) siiski juba teadlik asjaolust, et komisjon oli alustanud tegutsemist seoses koliinkloriidi ülemaailmse kartelliga.

241 Neil asjaoludel tuleb eespool punktis 238 kindlaks määratud põhisummat vähendada 90%, mis teeb UCB trahvisummaks 1,870 miljonit eurot.

242 Kuna UCB kolmas väide on esitatud teise võimalusena juhuks, kui Esimese Astme Kohus nõustub komisjoni väidetega, mille kohaselt moodustasid ülemaailmsed ja Euroopa tasandi kokkulepped ühe ja vältava rikkumise (vt eespool punkt 35), ei tule selle kohta otsust teha. Kuigi UCB esitab ka selle väite raames nõude talle trahvi mitte määrata, põhineb tema argumentatsioon siiski esiteks ühe ja vältava rikkumise olemasolul ehk asjaolul, millega kohus ei nõustunud, teiseks 2002. aasta koostööteatise kohaldamisel (vt eespool punkt 225) ja kolmandaks asjaolul, et temapoolse koostöö puudumisel ei oleks komisjonil olnud võimalik mingeid trahve määrata. 2002. aasta koostööteatise kohaldamisel põhinev argument on juba ümber lükatud (vt eespool punktid 233 ja 234), arvestades, et Esimese Astme Kohus hindas oma täieliku pädevuse teostamise raames UCB koostöö väärtust, vähendades trahvisummat, mis talle muidu oleks määratud, 90% võrra.

243 Järelikult tuleb UCB trahvisummaks määrata 1,870 miljonit eurot.

244 Eeltoodu põhjal tuleb esiteks tühistada otsuse artikli 1 punktid b ja f osas, milles need käsitlevad hagejatele süüks pandavat rikkumist perioodil, mis BASF-i puhul jääb aega enne 29. novembrit 1994 ja UCB puhul aega enne 14. märtsi 1994, teiseks määrata BASF-i ja UCB trahvide summaks vastavalt 35,024 miljonit eurot ja 1,870 miljonit eurot ning kolmandaks jätta hagid ülejäänud osas rahuldamata.

Kohtukulud

245 Kodukorra artikli 87 lõike 3 alusel võib Esimese Astme Kohus otsustada kulude jaotuse või jätta kummagi poole kohtukulud tema enda kanda, kui osa nõudeid rahuldatakse ühe poole, osa teise poole kasuks.

246 Kohtuasjas T-101/05 tuleb poolte kohtukulud jätta nende endi kanda, kuna BASF-i mitu nõuet jäeti rahuldamata, kuid viienda väitega nõustuti.

247 Kohtuasjas T-111/05 tuleb 90% UCB kohtukuludest välja mõista komisjonilt, kes ühtlasi kannab ise oma kohtukulud, kuna suurem osa komisjoni nõuetest jäeti rahuldamata.

Esitatud põhjendustest lähtudes

ESIMESE ASTME KOHUS (teine koda)

otsustab:

1. **Eraldada kohtuasi T-112/05: Akzo Nobel jt *vs.* komisjon kohtuasjadest T-101/05 ja T-111/05 kohtuotsuse huvides.**

2. **Tühistada komisjoni 9. detsembri 2004. aasta otsuse 2005/566/EÜ EÜ artiklis 81 ja EMP lepingu artiklis 53 sätestatud menetluse kohta (juhtum COMP/E-2/37.533 – Koliinkloriid) artikli 1 punktid b ja f osas, milles tuvastati BASF AG-le ja UCB SA-le süüks pandav rikkumine perioodil, mis BASF-i puhul jääb aega enne 29. novembrit 1994 ja UCB puhul aega enne 14. märtsi 1994.**

3. **Määrata kohtuasjas T-101/05 BASF-i trahvisummaks 35,024 miljonit eurot.**

4. **Määrata kohtuasjas T-111/05 UCB trahvisummaks 1,870 miljonit eurot.**

5. **Jätta hagid ülejäänud osas rahuldamata.**

6. Jätta kohtuasjas T-101/05 poolte kohtukulud nende endi kanda.

7. Mõista kohtuasjas T-111/05 UCB kohtukuludest 90% välja komisjonilt, kes ühtlasi kannab ise oma kohtukulud.

Meij Forwood Papasavvas

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 12. detsembril 2007 Luxembourgis.

Kohtusekretär

E. Coulon

Koja esimehe ülesannetes

A. W. H. Meij

Sisukord

Vaidluse taust ja vaidlustatud otsus ..... II - 4960

Menetlus ja poolte nõuded ..... II - 4968

Õiguslik käsitlus ..... II - 4971

1. Sissejuhatavad märkused ..... II - 4971

2. BASF-i esimene väide, mis põhineb määruse nr 17, määruse nr 1/2003 ja suuniste rikkumisel selles, et trahvisummat suurendati hoiataval eesmärgil 100% võrra .. II - 4972

Poolte argumendid ..... II - 4972

Esimese Astme Kohtu hinnang ..... II - 4974

3. BASF-i teine väide, mis põhineb õiguskindluse ja proportsionaalsuse põhimõtete rikkumisel seetõttu, et trahvisummat suurendati 50% võrra korduvuse alusel ja selle suurendamise väära arvutamise tõttu ..... II - 4977

Poolte argumendid ..... II - 4977

Esimese Astme Kohtu hinnang ..... II - 4980

4. BASF-i kolmas väide, mis põhineb 1996. aasta koostööteatise ekslikul kohaldamisel ..... II - 4984

Poolte argumendid ..... II - 4984

Esimese Astme Kohtu hinnang ..... II - 4989

6. mai 1999. aasta dokument ..... II - 4991

17. mai 1999. aasta kohtumine ..... II - 4992

21. mai 1999. aasta teade ..... II - 4996

23. juuli 1999. aasta teade ..... II - 4997

15. juuni aruande ja 23. juuni 1999. aasta teate hindamine 26. mai 1999. aasta informatsiooninõude kontekstis ..... II - 4997

16. juuli 1999. aasta teade ..... II - 4998

BASF-ile võimaldatud vähendamise üldine hinnang ..... II - 4998

5. BASF-i neljas väide, mis põhineb trahvi ebapiisaval vähendamisel sõltumata 1996. aasta koostööteatisest ..... II - 5000

Poolte argumendid ..... II - 5000

Esimese Astme Kohtu hinnang ..... II - 5002

6. BASF-i ja UCB väide, mis põhineb õigusnormi rikkumisel selles, et ülemaailmsed ja Euroopa tasandi kokkulepped kvalifitseeriti üheks ja vältavaks rikkumiseks ... II - 5004

Poolte argumendid ..... II - 5004

Esimese Astme Kohtu hinnang ..... II - 5013

Esialgsed märkused ..... II - 5013

– BASF-i väidete ulatus ..... II - 5013

– Ühe ja vältava rikkumise mõiste ..... II - 5013

– Seisukoht, mille komisjon võttis vastuväiteteatises, ja otsuse põhjendused ..... II - 5016

Kõnealuse rikkuva tegevuse kvalifitseerimine ..... II - 5020

BASF-i trahvi arvutamine ..... II - 5033

7. UCB teine väide, mis põhineb 1996. aasta koostööteatise ekslikul kohaldamisel . . II - 5036

Poolte argumendid . . . . . II - 5036

Esimese Astme Kohtu hinnang . . . . . II - 5039

Lex mitior'i kohaldamine . . . . . II - 5039

UCB trahvi arvutamine . . . . . II - 5039

Kohtukulud . . . . . II - 5043